

ZERUKO ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 26666 - PREZIOA 4 PEZETA

ESKATU:

ZERUKO ARGIA'ren bidez, zure etxera bialduko zaizkizu, zuk nai dituzun liburu ta liburuxka auk:

	Ptak.
☐ 6-garren Paul Aita Santua ta «Il-garren Batikano» Batzarrak Yurre'tar Yulen A.	90
☐ «Lourdes'ko Ama» - Euskal Meza. P. Francisco de Lazcano. Donosti'ko Eliz-barrutian loratua.	35
☐ Kontu zarrak eta kontu berriak. Edic. «Apakia».	5

BRUÑO Liburuak

☐ Gazteen Biblia. F. Hoffmann eta Ondarrabi-ko F'ren itzak, eta A. Zugasti'k euskeratua	250
--	-----

EUSKALHERRI-KO MAPA

Orain gehienak uste gabe Euskalherria zazpi probintziak dirala, baiña ez da beti hola izan.

Antxikano denporetan, Euskalherria zabalagoa zan: Rioja, Jaka ta Ueska-ko probintziaren beste lurralde batzuek, Miranda ta Burgos-eko lurralde batzuek, Kastro ta Santander-eko lurralde asko, eta mugaz goitik, Bearne ta Landes-etako lurralde asko.

Joan dan urtean argitaratu zan Euskalherri-ko mapa bat eta arrera ezin hobeago bat euki eban: 15.000 ale saldu ziran denpora gutxian. Aurten, mapa horren bigarren edizioa egin da, lehengoa hobegotuaz. Oraingo hontan, 20.000 ale egin dira, batzuek tolostuta, automozilletan edo mendiz dabilzanentzako, eta beste batzuek tolostu barik, ozmetan kuadru moduan ipinteko. Prezioak, 50 eta 60 peseta.

Mapa hontan, oraingo Euskalherria dator, bai eta inguruetako lurraldeak. Bideak, mendiak, ondartzak, monumentoak. Hirurhogei bat irudi, koloretan. Mendiak, hegoaldeetik iparralderuntz ikusten diran legez pintatuak, bakotxa bera dan legez.

Honen aparte, Euskalherri guzti-ko jai ezagunenak, bakotxan esaten zein egunetan eta zelakoak diran. Eta beste mapa bi, albo baten jarriak bat, euskal dantzak non sortuak diran adieraziz, eta beste bat euskeraz egiten diran lurraldeak seinlatuaz.

Mapa honek hutsune bat betetan dau. Orain arte ez da egin Euskalherri-ko mapa oso bat, eta orain eskutartean euki zeinken honekin, gure herria ondo ezagututeko ibilaldiak antolatu zeinke, batez be udako oporraldi edo bakaziñoak aurrean daukazuzala. Kanpotarrentzat be interesgarriko mapa bat da. Hainbeste turista pasetan dira hemendik eta orain lehenengoz lortu leikie hemen daukaguzan ikusgarrien gidari oso ta zuzen bat.

Seguru asko bigarren ediziñoko 20.000 ale honeik behingoa amaituko dirala, ta hirugarrena egin beharko dala.

Liburutegi guztietan salgai dago. XABIER

GATZ ETA PIPER

• Madril-go Moratalaz-ko parrokoa dan Mariano Gamo jauna, oraindik Militarren Auzitegipean dago, «El Paular» konbentuan giltzaperatua. Madril-go Artxapeziku dan monseñor Morcillo-k, bertako parroku guziei egin dien eskutitzean, au esaten die: orainarte alperrik izan dala, Gamo jauna militarren eskutik zibillen eskuetara aldatzeko egin dan alegin guzia; ta bere lizentzi ta eskubideak, apaiza dan alde-rik etzaizkiola kendu, zurrumurru gezurrezko batek zabaldu duanez. Ta jakiña, parrokiko zuzendaritza ere etzaiola kendu. (PRENSA ASOCIADA).

• New York-ko lendakariaren etxean, igandero protestante-elizako Artzaiaren batek zuzentzen du jaiko elizkizuna. Nixon, oraingo lendakariak, New York-ko Artxapezikuari dei egin dio, elizkizun ori berak egin dezan. Etxe Zurian lenbiziko aldiz izan da onelako deia apaiz katoliku bati egin zaiona. (EFE).

• Sebero Otxoa, Sendategi ta Ebaikuntzako akademiku izendatua izan da Valladolid-en. Onela, len Jimenez Díaz-ek betetzen zuan lekua artzen du. (CIFRA).

• Informazio Ministeritzak Carlos Giner auziperatua zeukan, «Mundo Social» aldizkari-ko zuzendari be-ze-la. Orain Auzitegi Nagusiak kargu ortatik aske ta libre dala aitortu du. (NUEVO DIARIO).

• Erregetza edo Monarkia, zabalean eta zeaztu gabe artu ezker, gure erasoetan gutxietsi ditek; baiña «Nazio-ko antziñatik datorren Erregetza katoliku, gizartekoi eta iduritua» ezin ditek zapuztu. Onela adierazi digute, «Indice» aldizkari-ko lendakaria libre aitortu duan sententzi batean. Onek «Miedo Monárquico» izenburudun idazlan bat argitaldu baitzuan, eta ortik sortu zitzaion auzi-lanetik eskatu egin du-te. (ARRIBA).

• Errusi, Ponpidou-ren alde jokatzan ari da Frantzia-n, bere ordezkari Valeriano Zorin-en bitartez. Onek dionez, Poher, amerikarren eraginera makur-bera da; eta Europa-n degun indar-burrukaren aldakuntza sortu omen dezake. Londres eta Bonn-en, berriz, Poher da santu artua. (ARRIBA).

• Gizarte-eztabaida batzuek bide dirala, aldi baterako

argitaldu gabe gelditu dira Paris-ko albistari «Le Figaro», «Combat», «Le Parisien Libéré» ta «L'Equipe».

• Malasia-ko Gobernuak, Londres-koari arma ta gudalgaiak eskatu dizkio. Auen bidez, barruan sortzen ari dan Indar-Eraguntza sendotu nai luteke.

• Italia-ko Gobernuaren ogei ta amar milla ogipeko kargudunek opor orokarra egin dute maiatzeko 21-tik 26-ra bitartean.

• Espaiña beribilgintzan, bederatzigarren aundiena da munduan. Ala esaten digu Londres-ko «Sunday Times» asterokoak. Emen, Suezia-n, Txekoslovakia-n eta U.R.S.S.-en baiño beribil geiago egiten dira urtero.

• «Gizarte-Estadu bat ontzat ematen det, baiña ez Erdizalea, Zentralista bada». Onela itzegin du Portugal-go Gobernu-Buruzagi dan Marzelo Caetano-k, Oporto-n egin duan itzaldi batean.

• Aurtengo Urteberritan, Espaiña-n beren bizilekua artuta zeukaten 131.518 erbestekok. Auen artean, portugaldarrak ziran geienak, 25.459, zeatz esateko. Prantzesak, 14.142 eta alemanak, 12.689.

• Bilbo-ko Nazioarteko Azoka, garagarri-leko lenengotik 12-garrenean bitartean ospatuko da. Bertan bi mila terdi erakusle baiño geiago bilduko dira.

• Igaz Espaiña-n, 654.000 telebista-makiña, 400.000 ozkin, 312 irratontzi ta 366.000 garbikin egin ziran.

• Montejurra-ko Agerpenaren inguru, beste zigorketa batzuek ere izan dira. Oraingoan, Miguel San Cristobal, Elias Kerexeta eta Juan Carrillo izan dira zigortuak. Madril-go «Círculo Tradicionalista»-ko lan-gelak ere, sillatuak egon ziran bi egunean.

• «YA» egunerokoak Gobernu-ko Lendakaria eskatu du Espaiña-rako. Berak dionez: «Franco-ren egoera, ger-atea irabazteko ta orduko egun estuetakoa ezin izan ditek».

Ona emen Irakaskintza gaietan Eus-kalerrian argitaratu dan libururik bi-kainena, gure aurrei eskeina. Era-kusketa-gaiez gaurkotasan-giroa du ta apaingarriak berebizikoak dira. Onelako lanak aundiesten dute erri bat. Katalandarrak bere izkuntzera itzultzeko asmoa dute.

IKASTEKO

ITXAROPENA

BERTSO BERRIAK

Manuel Matxain zintzoa Japon aldetik ibilia da, dakizutenez.

Erri ixill, langille ta eskolatua arkitu du an. Euskaldunok ezer izan nai badegu, aien bidea artu bearrean gaudela, pentsatzen du Matxain'ek:

«Ardo gutxiago ta eskola geiago», esango digu.

Bertso biribill eta giartsuak, bere guziak oi diran bezela. Laister kontu-ratuko dira «ZERUKO ARGIA'ren» irakurleak.

1

Ostegun Santu egunarekin, ia eguadi aldean, nere burua lenengo aldiz ikusi nuen aldean. Gure jolasak mundu guzian erakusteko idean, lau kiroltzale jarriak gaude Japoi aldeko bidean.

2

«Usategieta», Agirre jauna, bestea berriz «Soarte», egazkiflean animo pranko neroni eman didate. Naiz egun argiz ta ondo pasa Alaska ta Polo Norte, nere burua etzan lasaitu Tokio'n jetxi bitarte.

3

Egia esan, joan aurertik ni nengoen itza emana, bertso batzutan adierazteko bertan ikusten nuana. Erri umilla, eta ixilla, gogor egiten du lana, urte gutxian konpondu dute gerrak ondatu zuana.

4

Gorputzez txiki ditugu baña, danak ederki eziak, errespetu ta edukazioz betik gorafio josiak. Garbintasunez berdin-gabeak; gañera ondo jantziak, ikusi ditut lur aietako andre ta gizon guziak.

5

Erri eder au, nik ezin esan, len zegoenik atzera, baña goraka gogor dijoa ogei urtetik onera. Auxa da antxe, japonas bati nik egin nion galdera, gerra galduta ez ote diran irabazian atera.

6

Ondo dakite, erantzun zidan, orain agintzen daudenak, denborarekin erriarentzat zer diran gauzik onenak. Eskolak gogor ugarituta, bakandu berriz tabernak, auek baitira gizona ifioiz asto bihurtzen dutenak.

7

Gaur japonasak artua dute zentzuz bide bat berria, ikusi dute zer dan gazurra, ikasi zer dan egia. Ta len taberna zegoen lekuan eskola dago jarria, goi mallaraño igotzearen maitatzen duten erria.

8

Barka zaidazu, gaur gogor samar banator, tarbernaria, neurrian ona dala ba-dakit saltzen dezun edaria. Baña illuna dagon tokian egingo bada argia, liburuetan geiago bear; ardotan berriz erdia.

9

Bein entzun nion mediku bati, euskaldun askon odola, erdi-erdia, gutxienean, izaten dala alkola. pena eman zidan au entzutea; ezin ukatu ifioia, frutuagatik jakiten baita nolakoa dan arbola.

10

Ez dezagula gure zentzua jarri alkoholaren mende, ori egiten duten erriak txit atzeratuak daude. Izan gaitezen ordu guzitan geure buruaren jabe, bestetan ere bizitzen dira orrenbeste edan gabe.

11

Musean egin, kontuak esan, ta lasai edan ardua, egia esan, beti izan det orretarako gogua. Baña uste det, zorionean, iritxi dala ordua, pixka-pixka bat kanbiatzeko neronen bizimodua.

12

Ez det esaten tabernetara Berriz ez naizenik joango, gauza bat dakit: lenago aña nik ez dedala edango. Promesarik egin dedanik ori ere ez det esango, danak kolpean uztea, noski, ezpaita errez izango.

MANUEL MATXAIN
Alete.

NERE BORDATXOTIK

Gaur dun baño laguntza gei-ago iñundik ez dula, gure izkuntzak bizirik iraun al lezake?

Galdera garratz eta mingarria, baña derrior egin bearrezkoa.

Egun danak ez dira berdiñak izaten. Ekaitzaren ondoren etorzen da onaldia.

Daukagun pitxirik baliosoena ekaitzak birritzen eta desegiten badigu, guretzat ondoko al da geiago denborik?

Ekaitzak ekaitz, illunpeak illunpe, izkuntzari eltzea komeni zaigu.

Au da gure egiteko bakarria, oraingo. Onaldia datorrenean errez izango da xuxpertzea.

Arnasari eutsi. Dagola gaixo ta elbarri, baña ez dedilla ill. Gaixoarekin beti dago itxaropena, esperantza. Illarekin ez.

Egundo sekula ez du ikusi gaur bezelako arrixku beltzik euskerak.

Besterik esango bagendu, geure buruak engañatzea litza-ke.

Jo batera, jo bestera: ikusi gure izkuntzaren egoera lastimagarria.

Nun da guraso askoren euskal kontzientzia?

Plazan eutsiko al diogu, etxean eusten ezpadiogu?

Aita ta amak purgatorio larria, lau itz erderaz tolostatu eziñik. Seme-alabak, purgatorioaren orde, inperu bizia, itz bi euskeraz moldatu eziñik.

Tellatupe batean, etxe-bizitza kaxkar batean naspilla auek guziak.

Sinistekoa al da, jaunak? Nor goaz bide ontatik?

Geure begiz ikusten deguna. Nai baño sarriagotan gañera.

Jokabide au eramanik, zabarkeri au nagusiturik, ez dezakegu eguraldi onaren pozik eduki. Ekaitzalditik ez da ezer salbatuko. Eta... ezer salbatzen ezpada, ilda gero alperrik ollo salda.

Orain da garaia artu bearrezko neurri danak artzeko.

Bein beia jotako aritz zugaitzak ez du geiago ezkurrik ematen.

Ainbat urtez zutik ikusi degun zugaitza lur jotzen ikusiko ote degu?

Gure mundualdi labur eta xixtrin ontan gerta bear ote du onek?

Akabo orduantxe gure poz eta alaitasunak!

Urik gabeko itxasoa bezela da neretzat, euskerik gabeko Euskalerrria.

Gozoa ta atsegiña zan izketan: arrazoizko gizona, pulamentuzkoa.

Etzan ariko, askok oitura duten bezela, bestetaz gaizki-esaka. Erronkarik eta arrokeririk etzeniozun entzungo.

Bere neurri batean mintzatuko zan beti, bakoitzari berea emanaz. Giza-legea ta garbitasuna maite zitun bizi. Emandako itza betetzea; kontratuak kondizioak osorik errespetatzea.

Berriketa txatxurik eta jardun ariñik etzun gizona zan.

Kargajasotzalle ona izan zan bere denboran.

Zortzi ta bederatzi arruako arri zilindroekin nabarmendu zan geiena.

Gorputzez altutxo zan.

Au eragozpen bat da kargajasotzallearentzat. Bide geiagoan jaso bear arria.

Apustu gogoangarri bat jokatu zun beingo batean Errenderi'n, Atxaga'ren aurka.

Luis Atxaga sasoi betean zegoen: «Usategieta» zarregia zan ordurako arri-jasotze lanerako.

Ogeitamairu jasoaldiren bentaja eman zion Atxaga'k «Usategieta'ri».

Arriturik aozabalka gelditu giñan egun artan Errenderi'n gertatu giñanak.

Irabazle ta galtzallerik etzan izan: berdin-berdiñean gelditu ziran gizon biak.

Egun artantxe jarri zun Atxaga'k zortzi arruako arriarekin marka.

Urte mordo batean iñork ondu gabe zutik egon zan marka, ain zuzen.

230 jasoaldi eman zizkion Atxaga'k, orduerdi batean, eun kiloko zilindroari.

«Usategieta» zarrak, 197 aldiz jaso zun arria. Jasoaldi aueri bentajatzat zitun 33 jasoaldi erantsita, guzira 230 jasoaldi gertatzen dira.

Gogoan det «Usategieta'ren» garaipen oso sonatu bat.

Zarautz'ko Zinema pelotalekuan bi zar jokatu ziran: «Usategieta» ta «Ziaran-zar», buruz-buru. Kondizio berdiñetan, eta zortzi arruako zilindroarekin.

Aixa irabazi zun «Usategieta'k».

Asiera ona eman zun «Ziaran-zar'ek», baña gerora lertu egin zan.

Erakusle bezela, oso ona izan zan Patxi.

Aren agindutara jartzen ziran gogor lastu bearra izaten zuten.

Deporteak ala eskatzen du: zailmena, zimeltasuna, iraupena...

Zarbarkerira jota ez dira auek izaten. Patxi'k, gañera, bere mende jartzen ziran mutillari, bizimodu zintzo ta ordenatua es-

katzen zien. Au ondo dakite aren semeak.

Jendetza aundia bildu zan Ondarrabi'ko eleiz nagusian iileta eleizkizunetara.

An zegoen nere tokia, baña utzi eziñezko eginbearrak izaten ditut egunero. Bete egin bear beti periodikuko nere sailla.

Alare, Patxi gogoan izango det nere otoitzetan.

Emazte, seme-alaba, aide ta gañotzakoak, jakin «ZERUKO ARGIA'ren» bidez, zuekin bat naizela atsekabeen. Jaunak dakiola betiko pake ta atsedena.

Nere lagun zintzo Manuel Matxain, tokalaritan lenengoa bada, bertso-jartzalle bezela ere goi-mallan dabill.

Japon'en izan berria da, ta erri arekin arriturik etorria.

Erri ixilla, langillea, ikasia, ondo ezia.

Joaterako agindu zun, an somatzen zunaren berri bertsoan emango zula.

Bete du bere itza Manuel Matxain'ek. Astekari onen barruan arkituko dituzute amabi bertso zoragarri.

Bertsolari artean ez dagola poesirik, esaten digu Mitxelena jaunak.

Gaurko poesian ez dagola bertsorik, esaten det nik.

Desberdiñak dira bertsolariaren eta poetaren egitekoak. Bakoitzak bere gustoak ditu.

Zerbait esaten dun bertsolaria nalago det nik ezer esaten ez dun poeta baño.

Esatekoak ondo esanak izan ditezela; puntuz eta neurritz dabilela ondo bertsolaria.

Izan ere, bertso anka-luzeak edo beso-motzak egiten dituna, ezpaita bertsolaria.

Lege ta arau batzuk daude. Aietara errenditu bear da.

Matxain'ek ba-daki nundik nor dabillen.

Bertsoz adierazten du japonas jendea zer eta nolakoa dan.

Japon'ek gerra galtzea mesedegarri izan zula pentsatzen du Matxain'ek. Azken ogei urte aietan erri ark egin dun aurrerakoak esanerazten dio au.

«Taberna gutxiago ta eskola geiago». Au da Aiete'ko bertsolariak egiten dun deadarra.

Bururik jaso nai badegu, erri aurreratu bat izan nai badegu, au derizkio artu bearrezko bidea. Ispillutza Japon arturik mintzaten zaigu ola.

Ez ditu ezkututzen gure errian alkohol egiten ditun kalte ta pikardiak.

Beingo batez mediku jaun bati entzun ziona ere or gogarazten digu.

«Ni Pekataria» esaten ikasia da Matxain.

Ez du ukatzen zer zaletasun izan ditun. Zer asmo sendo artu ditun garbiro agertzen du, japonadarren izateko modua ikusi ondoren.

Zuri ere, lagun Matxain, sermoilari kutsua arkituko dizute norbaitzuk.

Ez estutu zer esango dutenagatik. On aundia egiteko gaitasuna dezu zeurekin.

Ondo egindako lanak or gelditzen dira biar edo etziko.

Baxarri

BI ALDIZ ONA

BIOTER'EK babestua

VELCIA, S. A.

Pentsugillie:

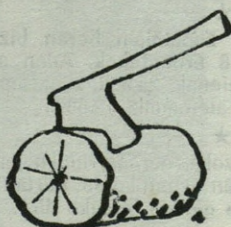
TUDELA'n: Apartado 41

Urrut. 820.812 ta 820.816

NANCLARES (Araba):

Carretera General Vitoria-Miranda

Km.12 - Urrut. 6

Patxi Irazusta «Ustegieta» (aita) il zaigu.

«Gizon on eta apal bat itzali zaigu», esaten zun «La Voz de España» egunkarian Irungo berriemakeak (korrespontsalak).

Ez da gezurra!

Aspaldiko urtetan ezaguna nun Patxi Irazusta. Traturik asko izan nun berekin.

DROGA ZORAGAILLUEN SALMENTA

Ilabete inguru ba da, gure asteroko ontan «Drogen oitura» izene-ko idaz-lana argitaldu genduala. Ala ere, «Ecclesia» aldizkariak azkenengo alean argitaldu duan beste idaz-lan batek berriro gai au aipatzera garakarzki. Drogen auzi au oso kontu aundiz begiratu ta zuzendu bearrekoa baita. Euskalerrian bertan azken garaietan ikusiak gaude errikirol zaleen artean olako zerbait, zoritxarrez...

Ontan datza buruaste au: 1) Espainia da, dirudienez, Europa-n, drogak artzen eta erabiltzen dituan aurrenengo errialdetako bat. 2) Gazteen Klub askotan, LSD-ren antzeko pastillak, eta grifa zigarruak oso prezio onean saltzen dira gure artean. Sal-neurri au batxilleratoko ikasleen aukerakoa da. Eta 3) Drogen salmenta, oraindik ezta gure artean legez debekatutako zerbait.

Kontu auek onela dirala, drogen salmenta Espainia-n oso garrantzi aundiko arazoa da. Gauzak onela badijoaz, gure gazteak oitura galgarri onen aspian galduko dira saillean. Gorputzez eta animaz egundoko galera aundira eramango bait-ditu oitura onek. Orregatik oso arriztekoa da sail ontan egiten diran kartzeleratze ta zigortzeak, ain bakanak eta arretagabeak izatea.

Bear bada, ain zabaldua degun oitura onen iturriak billatzea, ezta ain erreza; baiña lbiza ta beste alde batzuetan poliziak artu dituan neurriak, beste neurri aundi ta zabalagoen asiera izango diralakoa gaude. Ala ere, au elitzake naikoa izango; neurri auek etxetan ain errez sortu ditaken drogen egintza, ezpaluteke galduko.

Utzi ta atzeratu ezinikoa da, beraz, sail au legetan txarkeri bat bezela artzea. Zigor Araudian edo —ta Alderrai ta Alperren kontrako Legepe barruan sartu bear litzake drogen zabaltze galgarri au. Edari bizi eta atzelarien lizunkeri tik baiño kalte aundiagoa bait-datorkio gizarteari drogen oitura ontatik.

Kontura gaitzen droga-artzailleak nolako erakutsi okerra ematen dien dantza-leku, Klub eta biltokietan beren jolasetako lagunei. Ta eztakigula inor etorri, au bakoitzaren barruko arazoa dala esanaz. Bizio onek gizartea bere sustraian ondutzen baitu. Ta zenbait albistari ta pelikula ere, oitura auen aize-emaille jarri oi-zaizkigu, onoko oitura au jende yayoen jolasa balitz bezela agertuaz.

Ain kalte aundia egin dezaken sail au, ezin ditek, beraz, ixillik utzi. Ta droga-artzaille asko ta asko, beren buruen jabetasuna galduta daudela ere, ez aztu. Auei, zigorra baiño geiago komeni zaie, senda-etxe bat, beren gaitzetik aterako ditua. Neurriak lenbailen eta arreata aundiz artu bear dira, noski.

SINDIKATOEN BEARRA

Kapitalismoarekin industrializazioa indar artzen asi zan une berean, indar artzen asi zan ere sindikalismoa. Gizon-langillearentzat esi gogorragoak jartzen zitzaizkion bere gizon-bizitzari eta langilletasun bidean.

Lenagoko bere nagusia lan-laguna zuena lanean eta kanpo, beste nagusi batzuekin batzen asi zan, industri aundiagoak mugimenduan jartzeko. Lantoki berriak sortzea ez zan, noski, berez txarra, bai ordea emendik asita lenagoko nagusi-lagunak artuko zuan jokabidea. Nagusiak beste era batera ikusten asiko zan bere langillea, ez gizaki bat bezela, baizik edozein makina edo tresna bat bezela.

Bainan langillea gizako bat zan, eta bere burua aldeztu bearrez beste gizakiekin, beste bere lagunekin batzen asi zan, len nagusiak bildu ziran bezela, bere ogia, bere sendia ta bere nortasuna defenditzeko indar emango zion alkartasunetan. Elkartasun auei sindikatoak esaten diogu.

Gaur egun, ez dago ukatzerik sindikatoen lan onurakorra; sindikato auek libreak diranean.

Batzuk uste izaten dute sindikatoen bearrik ez dagoala politikagintza aurreratu bat ipiña dagoen tokian. Sindikalismoa ez dala bear sozialismo aurreratu bat edo komunismoa nagusi dan errialde batean; edo berez amaituko dirala langilleen buruasteak, sozial-demokrazi edo gristau-demokrazia martxan daudenetan.

Aitatzen ditugun lau indar auen gizonak, baita beste mugimendu askoen gizonak ere, naiz eta bere asmo onenekin legeak berritu, boron-

date onenaz langille arazoa begiratu ta errian lege biurtu, ez dute onekin bakarrik langille arazoa bukatuko, naiz eta aurretik inoiz langille izan ez diran zenbait sasi-igarle ta teorikoak besterik esan.

Legia asmatzen dan ofizinatik eta ontzat ematen dan parlamentutik, su ta gar izardi patzetan areto zikin batean malluka ari dan langillearen bitartean mailla asko daude, zer ikusi asko, lege batzuetan igarri ta aurre-neurriak artu ezin ditezkeanak.

Ikusi besterik ez dago sozialismoa ta komunismoa legetan dauden Errusi ta sateliteetan, indarra nagusi dan errietan, nolaz berak jarri dituzten bere sindikatoak.

Estadu auetako lan-tokietan ere legea ekintz biurtu bear duanean, ugazaga berriak arkitzen ditu langilleak, lenagoko ugazabak bezin etzealdekoak, langilleari urritzen diona ol-zuzendarientzat ugaritza izango dalako. Onek ere, azkenean, bere nagusi dan kapitalista bakar dan Estadoari bere kontuak eman bear dizkiolako bere interesen aldezlari bezela.

Sindikatoak, onurakor izatezkeroan, pluralistak bear dute izan, alkarren leiaz, konpetentzia, gero une berezietan gauz berezietarako alkartuko ba-dira ere.

Onela, mundu librean artu dute indar sindikato libreak, Suezia'n, Belgika'n, Frantzia'n eta abarretan. Bere beruz sindikato zenbaitzuek mantendu ditzazteke illabetetan ta ilabetetan oporrean dauden bere langilleak. Orduan, langillea zerbait da.

«UXOLA»

Baserriaren alde
EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros
Municipal de San Sebastián

Banen baneko azlyak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perla Joan
etorriak.

A P O T Z A G A

Ondo ezagutzen det nik Apotzaga, Eskoriatza-ko ballara guztiz polita. Anai arteko gerra egun tristeetan, bertan, San Bernabe ermittan, egon nintzan denbora luze xamarrean.

Aurrez-aurre Araba parteko lenengo errikka: Unze-lla. Eskubira Muru, tontor soil eta biribill-biribilla. Ez-kerrera Asensio-mendi. Bitarteko sakonean ballara zoragarriak, Galartza, Gellano, bañan orduan ustuta zeuden bizilagunez. Inguruko baserriak ere berdin. Arbi sailak loratan ori-ori. Udaberri artan inortxo ere etzan atrebilu an arbiak etxeratzen.

Apotzagatik beste mendi asko ere ikusten dira. Ur-rutira Izarraitz-ko tarte bat. Bertaxeago Udala, Anboto ta Arangio.

Beste aldetik berriz Aitxorrotx'ko ermita bere aitz gallurrean. Baita Aloña-ko sayetsak. Eta guzira, an eta emen eliztorreak, ballaradi zoragarriaren kokaleku ta estalpe.

Loramendi olerkari mistikoa ballaratxo oietako ba-tean jaio zan.

Ogeitamabi urte Apotzagan izandu nintzala...

Bañan Azentziyo goizean nere alaba zarrenak, dei egin ziran teleponoz. Apotzaga zijoatzela danak, pamilya osoa.

—¿Etorri nai al-dezu gurekin? Oso egualdi ederra dago, aitte...

¡Nola ezezkorik esan maitasunezko dei ari!

Apotzaga-n bertako apaizak euskal usariora bere-biziko kanposantoa egiña da eta ikusteko gogoia ekin zitzaidan.

Gipuzko osoa zearkatuz eldu giñan Eskoriatza-tik Apotzaga-ra. Eguardia zan.

Ez giñan bakarrik. Jendetza aundiak joaten omen dira bertako kanposanto berri ori ikustera. Eta ikusteko dala ¿nola ukatu?

Beste aldeko Euskalerrian ikusten dira antzekoak. Eriotzaren burutapenakin oitzen gaituzten aizken atse-denerako tokiak.

Bañan egia esan, nere begiak inguruetako bixtari katigatuak gelditu ziran era bat. ¡Gerrako oroipen tris-teak bizi-bizi ekartzen zizkidaten bixtari!

Gurdi bidetik joan nintzan Apotzaga-tik San Bernabe-ren ermita zurra. Bertan-bera eginda dago ermita barren osoa. Zearo abandonatuta. Penagarria benetan.

—Begira...

Ez nintzan azperten:

—Begira... Emen, ezkiña ontan...

Eta kanpoko bixta argiari begiak zabalduaz:

—¿Ikusten al-dezute tontor ori? Ta an, piñari aren atzean, Unzaga-pean, San Antonio-ren ermita tellatua? ¿Ta beste ura? ¡Bazenekizute dana...!

Illundu nintzan, zearo goibeldu.

—¿Zergaitik ekarri nazute onera?

—Aitte. Tristetu egin zera.

—¡Ail! Gerra ez dakizute ondo zer dan. Anai arteko gerra. Bañan gerra danak dira anai artekoak. Eta ainbeste urte pasa ta gerra zer dan esaterik ez...

José de Artea

KEZKAK

T X E K O S L O B A K I A

III. GAZTEDI AUSARTA

Adur txarrekoa izan da beti Txekoslovakia. Ez da bakarra. Bera bainon indartsuago diran nazioak euki ditu bere inguruan. Eta, jakifia, ez du bere buruaren jabe izateko era aundirik izan kein ere.

Dana ez bada ere, erdia beintzat beti besteren menpean: Alemani'ko «Imperioa» zala, Hungria zala, gero Hausburgo'tarrak zirala, urrena Hitler eta ondoren Stalin. Morrontzaperik mingarrien, ordea, azkenengoa: «Dagonileko zazpi egun» zorixarrekoen joanean zapaldu zutenekoa.

— ★ —

Biziro trebe ta ausarta agertu zan gaztedia. Errusitarrek zetozela-ta, etziran kokildu; etzuten lges egin. Aurpegi eman zieten, baizik. Bainan ez nola-nal.

Indar-eraso basatiari indarrez erantzuteko etziran gai. Bai ezagutu ere ixkiluz etzizala irixten. Zerbaitagatik zorroztu zituzten beren buruak.

Esate baterako: tankeak Praga'n sartzen zituztenean, zer egin? Errusitarrek igarri ez zezaten mundik nora zebiltzan, karrika eta kaleen ize-nak kendu zituzten azkar. Gauza bera egin omen zuten Hitler sartze-koan.

— ★ —

Besterik gabe gelditu ote ziran? Adriluz eraso zieten tankeei. Ez alperrik!

Gogorragorik ere egin zuten, ordea. Tankeen sarreran, lurrean etzan

zan gazte-talde bat. Dozena ta erdi toneladako «PT-76» tankeen kateak, krik eta krak eginaz, danak taloak bezela aspian zapaltzeko zorian. Bertan geldi gazte ausartak.

Ain gazte ez ziranen batzuek, berriz, deadarka: «Jarraitu lurrean! Itzailleok ez dituk ausartuko ez zuek zapaltzen!».

Azkenean, gazteen ausardia bainon indartsuago gertatu zan beren bizina larria. Danak batean zutiturik, uts eta zabalik utzi zieten bidea.

— ★ —

Txekoslovakia'ko gaztediak asko ikasten du. Batetik, asko eta asko dira karrera-ikase: 30 milatik gora dira Praga'ko Ikastetxe Nagusian izena emanak. Bestetik, ikasle diran langileak ere oso ugari dira: 150 mila omen dira beren kontura ikasten ari diranak.

Erreztasunak ere ez dira, noski, utsaren urrengoak. Ikastetxe Nagusiko ikasketa osoa utsean edo duin egiten dute. Diruz irixten ez direnei, are erreztasun aundigoak ematen dizkie Estadoak: ilean ainbeste-ko bat diru, alegia.

Beren lanetik bizi diranei, berriz, lantegietan asteen sei ordu uzten dizkiete, Ikastetxe Nagusira joan ditzeten beren ikasketak argitzera.

— ★ —

Ondorenak? Tankeak eta ixkiluak ikusi arren, gaztedia ez dala itxutu. Burutsu jokatu dute. Ez-jakiñak izan balira, aisago izutuko ziran; eta guztien kaltean, noski, zearo de-

segingo bait-zituzten Hungria'n bezela.

Beste gisa batera arpegi ematen diete errusitarrei. Ez beintzat ixkiluz. Errusitar gudari zapaltzaileei iseka eta par egiten diete gazte-txoek eta bestelakoek, lotsatu arazi naiean, mingaina atera-ta sifuka.

Begira zeinen arrazobide zorrotza darabilkiten: Txekoslovakia'ri ezarritako zapalketa, luzarora zapaltzaileentzat aspergarriago gertatuko dala zapalduentzat baino.

— ★ —

Bitartean? Giorgio Della Rocca'ri egindako aitortpenak adieraziko digu zer asmo dituzten. Yanko izeneko ikasle gazte batek esana da:

«Zuek ez dakizute zer dan «dikta-dura» baten aspian bizitzea. Atzeritrik zatotzenoi, agiri-agirian gauza gogor eta bildurgarrikoak ikusiko dituzutela iruditzen zaizute. Bainan ez. Bai zera! Danok apal-apal lanean ari gerala irudituko zaizute, danok bare-bare, danok pakean.

«Egia, etsipenean erori-ta bezela gaude. Bainan konturatu, erreza dala garraxiak ateratzea, zaratak sortzea eta txikiketa batzuk egitea.

«Ba-da zailagorik eta nekagarriagorik: ixilik egotea eta asko ikas-tea. Ixil-ixilean dezakegun guztia ikasiaz itxaro degu gizartea berri-tzea. Ez degu, oraingo, beste bide-rik ikusten gure gizartea aldatzeko eta sozialismo berria gure gisara antolatze-ko».

— ★ —

Nun arki ditek gaztedi jatorragorik? A zer ikasbide nun-naiko gazteentzat! Zorioneko Txekoslovakia, gaztedi ain trebe ta ikas-gosez bete daukalako!

Etorriko al zaio balin baitez lenbaitlen udaberri luzegoa, Errusi aldeko aize otzez eta jelaz kixkaldu-rik geldituko ez dan udaberri eguz-kiutsal!

GAZTANAGA'K

EGIAREN OINHARRIAK

Gizon bakoitzari dagokion lana da egia bilatzea eta egiaz bizitzea. Gaur eguneko giroa egiarentzat giro txarra dala derizkiot. Ajola gutxi digu egiak guri, beste zenbait gauz salbatzen ba-ditugu. Batez ere bi aldetatik ittutzen dugu egia. Bainan biak iturri berdina dute.

Egiak oinharri batzuek dituela ahaztutzen dugu. Bainan egiak ba-ditu bere oinharriak, eta oinharri hoiak erreallitatean finkatzen dira. Errealitateak, ordea, maila asko ditu ta mailarik sakonenean aurkitzen dira egiaren oinharriak. Gaur egun sakonera jotzen ez dakigu, edo ez da interesgarria guretzako; axaleko gauz polit eta izen ederrekin ibili nahiago dugu. Izenak eta izen handiak zaizkigu atsegin, bainan izanak ez digu ajolik. Izenekin klasifikazioak erraz egiten ditugu, bainan erreallitatea sakonean klasifikatzea lan zaila da benetan. Klasifikazioak egin gabe berriz, ezin bizi. Eta horrela egia itto egiten dugu, edo egiak eskuetatik iges egiten digu. Pertsonak erreallitate bat dira, ez izen bat. Klasifikazio batek ez du pertsonaren izatea agortzen, batez ere klasifikazioak axaleko zerbaiti begira eginak ba-daude.

Erreallitatean dan guziak iraun bat ba-du eta iraute horrek, edo historian zear izate horrek, ematen dio gauz bakoitzari bere benetako erreallitatea. Egiaren oinharriak erreallitatean sustraiturik ba-daude, une bateko erreallitateari dagokion egia ez da benetako egi. Erreallitate horren historia gogoan izan beharko dugu egizkoak izan nahi ba-dugu. Eta agian, erreallitate baten historiari begira ugertzen zaigun egia ez da guk uste gendua izango, ez da momentuko egia izango, egi osoan izango da. Eta egi honek bakarrik argituko ditu gure pausoak. Ba-dakigu egi esorean jabe ez gerala inoiz izango mundu honetan, bainan arrazoi honek egi horren bila ez saiatzeko eskubiderik ez digu ematen.

Garbi dago egiaren jabe izateu ez dela naikoa. Egiak, gure bizitza egiztatzeko behar du izan, hau da: egiaren arauz bizirik, benetako bizia eta ez axalekoa edo bide okerrekoa, bizi dezagun.

Zeruko Argia

Zuzendaria:

ANTONIO ITURRIA
ASTIAZARAN

Naparroko-Kantauriko ta Aragoko Kaputxinoak argitaratua
(Carlos III, 22. Pamplona)

DONOSTIA'n:

Oquendo, 22: Telf. 26666

ARPIDE SARIA:

Urtekoa ... 190 Pta.
Atzerrian ... 285

Aldez artu nal bada, galdetu.

MUNDU IBIRIBILA

OÑARRIAK

Erriak, ezezkia eman zion eta bereala joan zan Irlandaraño gure agur mardula. Agintzaritza utzi zuaneko ia denak asi giñan De Gaulle'n ekin-tzak aztertzen.

Erria izan dan lendakariagaitik ainbat eta ainbat gorapen egingo diralakoan gaude.

Auzi onetan ere De Gaulle aundia da, jautzita egon arren, mundu guzia jardun ipini du.

Azken-aurreko agintaldian pixka bat gogortu egin zan gure gizona, leenago, ainbat erabaki on artu zituan gizon ospetsua. Azkenengo urteetan etziran ain egokiak beren erabakiak. Zarregi-egin zalako? Baliteke zarregi buirtzea eta zartzaroon gauzak argi ez ikustea. Edo ainbeste urteko agintaritzak lilluratzeta.

Eskualderatzearen idea De Gaulle'k piztu zuan, esan zuanean: "L'effort multiséculaire de centralisation, qui fut longtemps nécessaire... ne s'impose plus désormais".

Esan genuan, Frantziko eskualderatzea gezurrezkoa zala, 20.000 jaun-txuen ("establishment") ekintza bat zala, gauzak aldakuntz aundirik gabe uzteko. Debré jaunak esan zuan bezela: "Je suis né dans la République unie et indivisible, j'espère bien y mourir". Zorionez erri-iritziak De Gaulle'n idea itzali zuan.

Erriaren iritziak ideiei orreri eta besteari ezezkia emanaz, ondore onak bakarrik ekarviko ditu, ondore oiek garrantzi aundikoak izango diralakoan gaude.

Orain egiztatu bear dugu Frantziko eskualderatzea gezurrezkoa zala.

"PREFETEN" EGAPEAN

Eskualderatzearen burubideak, Frantzian, 8 atal eta 48 lege-gai zituzten. "La Région" izenakin argitaratu ziran baiña egizko "région" etzan izango. Ori ikusteko emen daukagu 5'garren lege-gai: "Un préfet de région est le délégué du gouvernement pour la région. Il assure l'instruction préalable des affaires soumises au conseil régional, ainsi que l'exécution des décisions de celui-ci, dans les conditions prévues. Il prend toutes dispositions nécessaires à l'administration de la région". Prefet ori Estaduak izendatzen du eta irakurtzen denez beren eskuan dago dena, erabaki denak; Eskualdeentzako ez dago lekuri, oraindik, Frantzian. Prefeten ega-pean egongo ziran Frantzian, baiezkoa izan belitz, txitak, txitamaren ega-pean egoten diran bezela, epeletan, baiña beti txitak.

Beste lege-gai geiago ez goaz aitatzen. Zertarako?

ESKUALDERATZE EGOKI BATEN OÑARRIAK

Eskualde aundiak Europa federal baten barnean. Auxe da federalisteen asmo bat. Zoritzarrez, oraindik, federalista gutxi gera European. Ba-liteke, geroago, agitura federal bat irixtea baiña gaur egunean, federal zale gutxi gera.

Eskualde bat pizteko baldintza batzuk bildu bear dira, oñarri batzuk eratu. Lurralde askok ez daukate oñarri oiek bear dan neurrian eta lurralde oiek bakarri ezezkia bereala eroriko lirake. Erortze ori geta ez dedin beste lurralde batzuri erantsi bear duguz lurralde txiki oiek.

Nolako baldintzak bildu bear dira eskualdeak piztu eta azteko?

Oñarri edo baldintza bat, esate baterako, biztanleak dira, lurralde ba-teko biztanleak, 3.000.000 biztanletik gorakoak bakarrik betetzen dute baldintz ori.

Neurri aundi xamarrek euki bear ditu lurraldeak bizimodua bear dan bezela erateko. Egitura egoki bat jakintzarako: ikastolak, ikastetxe nagusiak, radioa, "television", isparringiak, etab.; dena askatasun berezi ba-tekin. 3-6 milloi biztanle giza-lodiera gutxi daukaten errentzat eta 9-10 milloi giza-lodiera aundia daukatenentzat, uri aundiak, Londres, New York, etab., esate baterako. Orduan, laterri aundienetan, bederatzia edo amabi es-kualde bakarrik sortuko lirake. esate baterako: Italian, Breñan Aundian, Frantzian, Polonian eta Españian. Laterri-ixikian: Holandan, Suitza, Di-namarkan, gutxiago, 3-4 eskualde bakarrik.

Oñarri bat, neurriak, aiatu duguz, beste neurri batzuk ere artu bear dira, eskualdeak pizteko. Urrengon idatziko duguz.

S. LARREA

Maiatzaren 13, Fatima'n

A. ONAINDIA

Bidagin dogu gizona, ta iper-loka. Gisa orretan askatasun pixkat emon oi dautso barruan daron gurari bi-zi bati: ibilliaz ikasi. Geure burua jatzeko ezta, izan be, erarik apale-na. Oarmenean sendotu ezker, zentzunetatik bai dogu artzen jaki-turi ez exkaxa.

Gu be olako zerbaitek eraginda, Zornotza'n bizi arren, Salamanka, Guarda ta Koimbra'tik zear Fatima'ra etorriak gara txango eder batean, gero Galizia'tik etxeruntz biurtzeko. Goizean, sei ta erdietan, Koimbra'tik urten gara beribil azkarrean. Ogeta emeretzia gara guztiz. Goiza izanik be, bada umore ona; ezta-riak kantuari daragoioe, Koimbra'tik Fatima'ra daukaguzan eun kilome-truak neke aundi barik iruntsi nai-ean. Gaur maiatzaren amairua dogu, Fatima'ko Amaren eguna, martitze-na.

Portugal, erabat, pobre samarra dala esan oi da. Egia ete? Lur bar-rurantz, bai, txiroa da; baiña itxa-saldera, euri ugaria jausten da-ta, aberatsa dozu lurrez ta zugatzez; euskal erriaren antzekoa nunbait, edo ohea, fruta-zugatzetan batez be: sagar, madari, olibu, mats, laranja ta olako frutetan oso aberatsa do-zu. Oraintxe bertan, gu berebillez goazala, emakumerik asko, kexa otzarak igali gorriz beteak lurrean dabezala, bide egaletatik guri eskin-ka daukaguz. Egari naiz gose dana-rentzat ezta eraso makala. Guk ez dogu asterik, zintzilikari gorriak erosteko. Koimbra'n, gaiñera, gosa-ritzat ainbat platanu, sagar ta la-ranja emon dauskuez.

Bitxabal lau nasaia da, Leiria'rarte beintzat; gero, ezkerre artu ta 25 kilometru egin doguz eukalipitu ta piñu artean zear. Kotxe asko dabil, Fatima'ra doaz. Ezker-eskuma ikus-pegia ederrak baita aize-errotak be ugari muiño gainetxoetan. Ontan errosarioa asi dogu aurretik geun-kan zor bat kitutu ta Fatima'ko Ama-ri berea eskini nairik. Fatima'ko Ama; izan be, auxe eskatu eutsen iru artzaintxoai: «Esan zuek errosa-rioa, mundua Jainkoagana biurtu de-din.

Begipean Fatima. Eukalipitu adar artetik, urrin samar, eleiz nagusi, ko torrea agiri yaku. Bideak bete-rik doa jentea; ta kotxeak iskanbil utsean. Bide kurutze biribillean ga-goz, sarreratik kilometru batera lez dagoan zabal-unean. Emen itxi dogu autobusa, ta oiñez goaz. Zortziak eta ogetabost dira nire eskuturreko orduarian. Emen asi ta eleiz nagusi aurreko zelai zabaleraioñ nekez da pausurik emotea: kotxeak atertu ba-rik eta jente-pillo aundiak eleizaran-tza. Bide ertzetan, kolorezko txabo-letan, bitxi-saltzailleak ugari. Olibu ta eukalipitu artean etxetoak, eta kotxeak, eta jentea or-emen erdi-lotan, lurrean etzunda: atzotik ona etorria nunbait.

Eleiz nagusi aurreko enparantza. Oraindik ezta guztiz bete, baiña meza nagusitarako gertakizunetan dabil: apaizak eta telebixtakoak ar-duri ikusten dira, batera ta beste-ra. Errosarioa otoitzen diardue alde guztietatik; apaiz batek zuzentzen dau altabozetik, inguruko guztiak erantzunaz. Nik mezea esan nai ne-ke, neure taldetxoagaz batera. Jen-tea atonduten diarduen arteko ba-tegana, urreraturik, opa dodana ager-tu dautso. Oso txeratsu artu nau. Karmeldarra nazalako, antza, Luzia aiatu bai daust bertatik.

Luzia'k ain zuzen, gora ta entzute aundia dau Fatima'n, eta Fatima'tik kanpora. 1917'gko maiatz-urritan, ille, bakotxaren amairugarrean, An-dra Maria agertu yaken iru artzain-txori; au da, Luzia'ri (gaur Jesus' en Luzia aizta, karmeldarra) ta aren lengusu Prantzisko ta Jazinta Mar-to'ri. Cova da Iria deritxo agertu yaken tokiari, ta emen daukagu ger-takari orren omenez jasotako basi-lika eder bat, mailladi zabal ta en-parantza zabalago bat aurretik di-tula. Azkenengo agerpena oso mi-resgarria izan zan: goizeko 11,30 in-guruan zeru laioz bete urratu ta eguzkia, zidarrezko disku itzel ba-ten antzera, astrapalada izugarrian, iru bider biratu zan bere gain, 70.000 pertsona arrituk ikusteko

eran kolore askotariko argi-izpiak ara ta ona firiñtuz.

Eleiz nagusiko sakristian nago. Irribarretsu agertu ondoren, liburu bat luzatu dautie. Aren orrialde ba-ten idatzi dot: «A. Onaindia, karmel-darra; Bilbao eleiz-barrutikoa; 9'tan meza, 10'garren altaran». Meza-soi-ñekoak jantzi ditudanean, basilika-ko 10'garren altarara lagundu daus-tie. Oni saka ta ari bultz, altara onen inguruan metatu dira nire taldekoak. Apaiz batzuk Gure Jauna emoten diardue, eten barik; alboko altare-tan, nire antzera, mezea esaten ari dira beste apaiz batzuk. Eleizea, ezin bestean jentez gainezka.

Nik euskeraz diñot neurea (baita gero Kompostela'n eta Kovadonga'n be), taldekoak abots zoliz erantzu-nik. Ba-da emen biotz-ikutu ta de-bioñorik! Bertoko ta kanpotarrok samur ta gozo darabilgu biotza iz-keta leiatsuan. Nik bizi-bizi eskatu dautso Andra Maria'ri neure ta neuretarren alde, geure erri ta erritarren alde. Bardin dagie enpa-rauak be, bakotzak bereak gogora-tuaz. Barru zauskada leuna sentidu oi da olakoetan, eta malko-urak errez intzatu oi dauskuz matrail aza-lak. Meza bitartean zotin-otsak da-torkidaz ingurutik. Gure inguruma-ri atzeritar asko be pillotu dira, ta guztion artean eskintzen dautsagu Irutasun deunari ta Andra Maria'ri euskal meza gartsua. Fatima'ko Ama; ez aitzu Euskalerria.

Zelan edo alan urten gara eleiza-tik. Au jentetza! Sar-urten ikeraga-ria. Txinurri-abia erabilli oi dogu sarri, onako ibil-urduri ta artega adierazteko. Idurikizun kaskarra zi-ñez. Pausurik ezin daiegeu emen emon, naiz-ta olibuz ta baratzez ba-

teriko tokiok zabal-zabalak izan. Eleiz otean, urrin samar lez, kar-meldarren konbentuko gaillur dote-rea erakutsi dautie. Nekez gabiltz, baiña «leku, mesedezka» aurreko enparantzara eldu gara barriro. Da-na da kantu ta errezua, biotzetiko otoitza ta eskaria. Odeitar batzuk gbian, euri-tanta lodiak opatu nai-rik. Eguzkiak eztau oraindik bere mosu gorria erakutsi, Fatima'n bein-tzat.

Jentea gero ta geiago dator enpa-rantzara; etorri ta etorri, otoitz eta otoitz. Jente txiro ta pobrea geiena, ta loia. Gizasemeak kapela aundiz buruak estalita, andrazkoak zapi lu-ze illunez; gazte ta zar pilloan, or-emen etzunda, erdi-lotan. Zutunik, belauniko, ezpan-ertzean otoitz-ki-ñua. Kantari ta Andra Maria'ri begi-ra. Alan be, zer ete dau jente onek? Gaur Fatima'n batu dan jentek ez-tau erakusten poz-erraiñurik, ez jan-tzian, ez arpegiketan. Mixerian bizi dala esan daiteke. Portugal'ek izan-go ditu toki ederrak eta jente itxu-razkoak; baiña gaur ona eldu dira-nak itxura landerra dabe. Otoizlari dira, baiña pozik eztabe erakusten. Otoitza ta poza, ez al dira aizta bi? Tristuraz bete yat biotza, goia lez laioñotu, ta neuretzat esan dot: «Jauna, Zuk nai ete dozu gizase-meok orrela, erkin eta txiro, bizi iza-terik?»

Guk ez dogu astirik galdu bear, bazkaltzeko Vigo'ra goaz eta. Be-raz, agur dagiogu Fatima'ri. Agur, bai, negarrez, Fatima. Argazki ba-tzuk atera, ta azkenengo begitu ez-tia Andra Maria'ri zuzenduaz, auto-buseruntz artu dogu. Fatima'k itxi dautan biotz-ikutu ta zarratza ez yataz niri zati batean itzaliko.

1.896

1.969

GIPUZKOA'KO PROBINTZI ERATETXEA

(Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa)

Zure diru bearretan gure

«PRESTAMEN SERBITZARITZA» (Servicio de Préstamos)

balla zaltez

Zure baserria erosteko edo obetzeko

Zure Arrantz-Ontzia erosteko edo obetzeko

Aberea —azienda— erosteko edo obetzeko

Baratzeko fruituak obetzeko

Jakindean jarri zaltez Donostia'ko gure

12 afizinetan eta Probintziako 63 sukursaletan

Perfumeria Urbietta

EDERKETA - GELA

Donostia'ko Urbietta kaleko 14'garrenean arkitu ditzakezu:

ELIZABETH ARDEN, GERMAINE MONTEIL, GUERLAIN, HARRIET HUBBARD AYER, LANCASTER, LANCOME, MAX FACTOR, PAYOT, REVLON, BALENCIAGA, CARON, CARVEN, CHRISTIAN DIOR, GIVENCHY, HERMES, ta abar ta abar...

Urbietta, 14

DONOSTIA

JOSE ZINKUNEGI'REN
OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

HERNANI, 4

DONOSTIA

Rhodesia azken fineraino

Rhodesia britaniar kolonia zelarik, bertako minoria zuriak, zuriaren kometentzia noski, ingeles legearen kontra Rhodesiaren askatasun zuria erabaki zuen, baina Erreinu Batuta-ko erreginaren buruzagitzak ezaguturik. Kolore zuria ez dutenen kontra hain erraz eta fermuki indarra erabiltzen dakin Wilson jaunak, ez zela hori beharrezkoa Rhodesiako zuri errebelatuen kontra esan zuen: Zigor ekonomikoak naikoak izango zirela esanaz, engainatu zuen bere kristau ta sozialista kontzientzia. Jakina da zer gertatu den: hor segitzen du zuri Rhodesia razistak zutik.

Eta orain zuri hoiek ingelesekin zuten azken lokarria auste erabaki dute. Referendum hontan baiezkoa ateratzen baldin bada, eta horrela izango da noski, Britaina Handiko erregina ez da ia gehiago izango Rhodesiaren buruzagia paperean ere: Rhodesia errepublika izango da.

Wilsonen gobernu «sozialistak» hitz bat edo beste esango ditu baina har dezaken erabaki efikaz bakarra ez du hartuko, ez ditu bere soldadoak bidaliko zuri errebelatu hoiek legearen menpera jartzera. Nola ba? Besterik ez bada ere, zuri hoiek kristauak dira eta oso edukatuak gainera. Eta fia zaitez berriz beltz hoiekin. Bektu egiten danean ez da bada arima beltza bihurtzen?

TOMAS LEIARISTI

Kurdoak eta beste inperialismoa

Kurdistan, Asia mendebalearen eskualde naturala, E.S.S.B., Turkia, Iran eta Irakeko gobernuak jabetzen dute. Kurdoek, Kurdistanen bizi direnak, komunitate berezi bat osatzen dute; komunitate honen 500.000 bizilagun Irak-eko gobernuaren menpean daude. Irak-en %90 arabiar dira ta hori dela ta ez da kurdoen personalitatea inondik ere errespetatu ohi. Baina kurdoek bere Herria kolonizatuta dagoela aspalditik ikusi dute. Kolonizatuak bai ekonomia-aren aldetik —emigrazioa beharrezkoa zale— bai kulturaren aldetik —arabiarrek bere kultura gaintzen dute.

Kolonialismo honen aurka dauden borrokak areagotu egin dira azken urte hauetan. Orainxe izan dira borroka handiak, Radio Kurdistanen dionez; Mollak Mustafa Al Barzani-ren soldadoak bi herri, Pandjane eta Ravandouz (egia esateko ez oso inportanteak) bereganatu dituzte. 500 soldadu irakiarrek galdu dute bizia borroko hoietan Bagdad-eko kazetak diotenez.

Jakina da alemanak juduak erasotu zituztela eta orain israeldarrak palestinoak menderatu dituztela, baina ez dugu ahaztu behar arabiarrek ba dutela inperialismoaren zer-ikusia. Hor dago, frogamendu bezala, kurdoen kasua.

ANTON SANTAMARIA

LIBURUAK AFRIKA BELTZEAN

AMAYA LASA

Liburuen mundua, neurri handi batean, kulturaren mundua. Liburuak ez dira noski kriterio bakarra baina, nolabait bederen, kulturaren termometroa dirala esan ditekete. Termometro horrek Afrika beltzaren kultura tenperatura oso epela, kasikan otza dala adierazten digu. Ezin bestela izan. Ez, bertakoek hortarako ahalezin esentziala dutelako, zenbait razista zuriak uste duten bezala, hamar urtean ezin diteketalako bete han aurkitzen dan hutsune handi hori. Europearrak hango aberastasunak eskuratzen eta lantzen saiatu ziran baina bertakoak kultura hazitzen, ez naikoa gutxienez. Ez aberastasunen esplotazioaren proportzioan gutxienez.

Ez da erraza denbora luzean beste menpean izan dan Herriarentzat egiazko askatasuna eta osotasuna lortzea. Behin baino gehiagotan esan ohi dugu liburuak irakurtzen dituan Herriak kultura maila ona duela.

Afrika, askatasuna lortzen ari dan Herri bat da, ekonomia-aren eta gizartearen aldetik desarrollatzen ari dana, egiten sortzen ari dan mundu berri bat; ezin gindezke Afrikako ekonomia-aren desarrolloaz jardun honen kultura maila kontuan izan gabe, eta esan dan bezala kultura mailaren manifestazio bat liburuak da.

Britaina Handiak eta Frantziak zer esana ba dute, Afrikaren jabe zaharrak izan diranez eta orain baita ere, esate baterako, Estatu Batuek; hoiek dituzte beren eskuetan, Afrikako idazleak, editorialak eta liburuak zabaltzeko medioak eta bitarteak.

Zenbat liburu inprimatzen diran, zer liburu ta zer autore diran gehienak saltzen diranak jakitea oso gauza zaila da. Prolemtika guzti hau kasikan bere hasieretan dagoenez oso zaila baida estadistika bat egitea, oraingoz ez baidago planifikatua liburuen salmenta, horregatik ez da posible behar bezalako estadistika bat egitea. Gainera beste puntu bat kontuan izan behar dugu arazo hau aztertzerakoan: analfabetoen proportzioa haundia dala, Herri hoietan analfabetoak gehienak dirala.

HACHETTE LIBURU ETXEA

Afrika berak ez du mediorik liburuak egin, idatzi eta saltzeko, behar haina behintzat. Hachette liburu etxea da atzerititik etorrita Afrikan liburu kontuan saltzailerik haundietakoa. Bera da editatzen, zabaltzen eta saltzen duan liburutegirik garrantzitsua.

Senegaleko, Cote d'Ivoire-eko, Gaboneko, bi Congo-etako, Cameruneko eta Erdi aldeko Afrikako liburu merkatuaren jabea da Hachette etxea; ba ditu ere aldizkariak, ikastoleak liburuak eta gainera kiosko eta zenbait liburutegi txikiak jabea da. Beraz liburu kontuetan Hachette etxeak diona kontuan izan behar da, berak bai baidaki ondo sortzen ari dan Herri bat zenbaiterainoko promesa dan.

CAMUS, SARTRE...

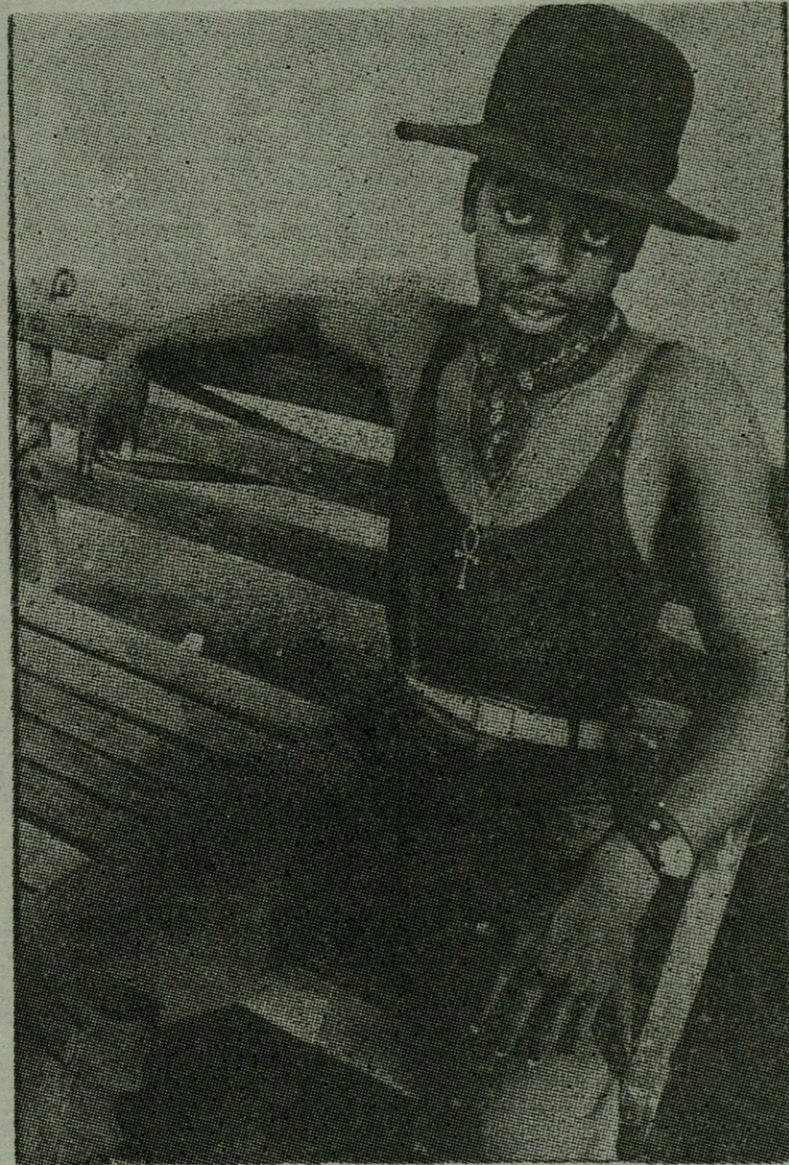
Gutxi gora behera, urte hauetan

Afrikako frantzes hizkuntza duten nazioen artean 180.000-tik 200.000-aino liburu saldu dira eta Hachette etxeak dionez Saint Exupery, Sartre, Camus eta Malraux dira autore salgarrienak eta ondoren Ovidio. Baina dana dala, Hachette etxeak dionez, liburuen fenomenua oso harriarria eta desberdina da, zaila gainera estadistika egiteko, lehen esan

IRAKURTZEN DANA

Gehiena saltzen diran liburuak partikako liburuak dira, hau ulertzea erraza da. Izan ere liburu hauek besteak baino askotaz ere merkegoak dira. Kontuan izan behar da hontarako, afrikano bakoitzaren errenta oso baxua dala urtean. Oso gutxi irabazten dutela.

Irakurle haundienak eta erosle

FOTONOBELAK NAHIAGO LIBURUAK BAINO...

dan bezala. Gustoak oso desberdinak dira nazio bakoitzaren eta hiri bakoitzaren ere, Herri batean alkarrekin zer ikusirik ez duten autoreak saltzen dira. Orain dala gutxi Abidjan-eko liburutegietan Henry Troyat eta Guy de Cars ziran maitatuak.

Afrikanoak nahiago luteke beren autoreak irakurri, baina eskabide zaila da hau benetan, kasikan ez baidago idazlerik Afrikan.

KULTURA NEURTZEN DUTE

Irakurteak kultura ematen duala ondo dakigun gauza da. Liburu asko irakurtzen ditun Herri batek kultura maila haundiko Herri bat bezala hartu izaten da. Afrikak ekonomia-aren eta gizartearen desarrollorako liburuaren promozioa beharrezkoa du. Ia Herri gehienetan oso eskasa da liburuen produkzio. Afrika beltz guztian egindako liburu guziek zazpi milioi ale egiten dute eta atzerititik ekarritakoak hogeita lau milioi ale liburu, naiz eta irakurle gutxi izan bertan sortutakoa ta atzerititik ekarritakoa ez naikoa beharrek asetzeko.

haundienak estudiantek dira eta gutxi gora behera Europako estudianteen antzeko gustoak dituzte eta horregatik liburu berdin xamarak irakurtzen dituzte.

Dana dala, afrikano normal batek nahiago du fotonobelak irakurtzea. Fotonobelak, errebistak edo ipiak liburuak baino. Hau ez da batere harritzekoa, Frantziaren edo Espainiaren bertan, Afrikaren gonbarazioan oso Herri aurreratuak diranak, fotonobelak eta ipiak dituzte irakurgai zabalduenak bezala.

ZER SALDU?

Oso zaila da, ordea, zer irakurri nahi duten jakitea. Bere liburuak saldu ahal izateko Europako editorialak hori jakin nahiko luteke, baina ezin. Batzuetan gutxina espero dan liburuak da gehiena saltzen dana eta alderantzian.

Ez dute oraindik editoriala salmentan haundirik egin, ez baldakite zer nahi duten eta zer bideetara jo liburuak saltzeko. Esperientziak gauza bakarra erakutsi die: ez zer nahi duten, zer ez duten nahi balzik. Orain denbora gutxi bi frantzes

editorialek bi liburu argitaratu zituzten, bata «Nik dana dakit» izenekoa, bestea «Afrikaren unibersoa», Frantziaren egiten dan «Que sais-je?» antzekoa, frakasorik haundiena izan zan, hutsa saldu zan. Ondorenean bi editorial hoietako batek «Futbola» eta «Akatsik gabe idatzi» liburuak argitaratu zituan eta oso ondo saldu.

Baina ba da beste esperientzia harrigarri bat. «Nouveaux horizons», Frantziaren editatzen dan bilduma bat da eta Afrikan «Felles and Simon»ek zabaltzen du. Bilduma honek biografia, literatura, ekonomia, zientzia liburuak argitaratzen ditu merke eta urtean 400.000 liburu saltzen dira.

Afrikako idazleak afrikanoentzat behar lirake. Baina edizio etxe guztiak gauza batean daude ados: Afrikako editorial eta idazle afrikanoak izan behar dituztela, hoiek bakarrik bai baidakite, bertakoak diralako, zer dan afrikanoel gehiena gustatzen zaiona.

Esate baterako, Julio Verne ez da afrikanoen gustokoa, bere bizitzarako ez baidote ezer esaten.

Afrikari irakurle afrikanoak behar dira eta ez dira derrigorean nobelak eta liburu politikoak idatzi behar, hauek onak izanda ere, edozein gai onartua izango da afrikanoa baldin bada hori idazten duana.

BORROKALARI AHAZTUAK

RIKARDO ARREGI

Martin Luther King hil zutenean, mundu guzira errebolatu zen heriotz honengatik. Mota ta iritzi guzietako jende klaseak egin zuten protesta bortxarik-ezaren apostulu honen hiltzeagatik. Gizadiak buruzagi bat galdu zuen, Estatu Batuetako beltzek aintzindari bat. Telebistaren bitartez miloika pertsona izan ziran Martin Luther King-en hiletak ikusi zituztenak.

1969-gn. otsailaren 3-an, Tanzania-aren hiriburua den Dar-es-Salaam-en, kolonialismoaren serbitzuko hiltzaileek beste beltz eta kristau buruzagi bat hil zuten: Eduardo Mondlane. Apenas nehor ohartu den heriotze hontaz. Ez da hainbeste harrotzekoa, Eduardo Mondlane kristauak dukera gogor bat egin beharrean aurkitu zen, zere Herriaren askatasunarentzat borta beste biderik ez zegoela ikusi bai zuen.

Bai desberdinak bi heriotzek atara dituzten soinuak eta ondorioak! Bat mundu guztian zabaldua eta errespetatua, bestea erabat baztertua, apenas entzuna. Lerro batzuek egunkarietan eta kito. Horrek mundu guztian, isilean, kasikan anonimatuan, lanean ari diren militante izkutu hoiek gogora erazitzen dizkit. Europako estadiuek ba dituzte soldatu ez-egagunari jasotako monumento ederrak eta galantak. Munduaren esperantza ta salbazioa bere baitan daramakiten militante ahaztu hoietaz berriz ez da nehor gogoratzen. Hoiek ez dute izenik. Nola izango dute, izena bera alde batera utzi izan behar baldin badute?

Saloiatako elkar-hizketetatik at, borroka egiteagatik, arabiar eta israeldar presondegiak betetzen dituzten palestiniarrak. Europako kristau zibilizazioa defenditzen duten Hego Afrikako zurien esplotazioaren kontra borrokan hiltzen diren beltzak, egia esateagatik Siberiako eremuetan preso dauden idazle ta pentsalariak, Sudaneko sasi-aurreralari arabiar inperialistek bere Herriaren beregintasuna ardietsi nahirik borrokan harmen bitartez dabilzan beltzak, eta abar eta abar ba direla nor konturatzen da? Kritikalariak, hitz serioak esaten dakizkiten gizon formal hoiek, hamaika akats aurkitzen dituzte noski mogimendu hoietan: estrategiarik-eza, borta, kategorik-eza, humekeria eta nik bai al dakit zer?

Nik hemen Eduardo Mondlane-aren izena aipatzerakoan militante ahaztu guzti hoiek loriatu nahi nituzke eta beldur naiz, egiten diegun hutsuneagatik, aspertuko ote diran eta bere baitan daramakiten gizadiaren esperantza hori itzaliko ote den.

Kontu emen! Euki gogoan!

Adiskide ta etxekojaunok!

Zuen entzaintzako esku-erakutsirik onena. Zuen sukalderako apaingarri

Eltze azkarra. Asadora-Freidora RADAR. Erre ta pilitzeko aukerakoa SUPERCACEROLA A PRESION «RADAR».

Juegos Espátulas y Juego Cubierto «RADAR».

LANTEGIA - INDUSTRIAS RADAR — ESKORIATZA (Gulpúzcoa)

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Donosti'tik egunero:

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón, Iruña, Bilbao, Gasteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería'a.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Eustasio Amilibia, 13 ta 14 - DONOSTIA

Tefnoak.: 25.457 eta 26.987

RESTAURANTE

OR-KONPON

Asarraturik baldin ba-zabiltz...

OR KONPONI!

Egualdi txarra egiten dula?...

OR KONPONI!

Kaskarrekoa artu dezula?...

OR KONPONI!

Umore txarra galtzeko or dezu...

OR KONPONI!

Jatetxe ortan bazkaldu-eta...

OR KONPONI!!!

Hotel San Sebastián Etxea

Av. Zumalakarregi, 20

DONOSTIA

...ETA JAINKOAK ETZIDAN ERANTZUN

Eranezun goizetik maltea zen
[illa,
kalera irten nintzan Jainko-
[aren billa,
nerekin aurrez-aurre explika
[zedilla,
belngoz utzi zezala zeruko
[ixilla.

Etixeruntz nijoela pentsatu-
[zen nuan,
Jainkoa ez da bizi gizonen
[munduan,
urruti zegok Ura, an, bere
[zeruan,
gu bakarrik utzirik umezurtz
[munduan.

Zutaz malte galdera egin
nun, eta Jainkoak etzidan
erantzun.

Kristau sinismenak prole-
ma asko izan ditu historian
zear. Eta prolemarik handie-
netako bat hauxe izan da:
oinazearen zergaitia. Gaur
egun ere prolema garratza
da oinazea, sufrimendua,
kristau sinismenarentzat, eta
edozein erlijioarentzat. Baina
ez da hori bakarrik. Hori pro-
lemaren alderdi bat besterik
ez da. Beste alderdia hau da:
gizonen prolemak gizonak
bakarrik soluzionatu ditzake-
ke, Jainkoak ez du gizonen
prolemak soluzionatuko. Gi-
zona da giza-prolema solu-
zio bakarra. Baztertu deza-
gun, beraz, Jainkoa. Hauek
dira prolemaren bi alderdiak.

Prolema honen aurrean jo-
kabide asko hartu oi dira.
Batzuek diotenez prolema
honek jartzen gaitu beneta-
ko Jainkoaren aurrean, pro-
lema honek ikustarazten di-
gu benetako Jainkoaren iru-
dia. Jainkoa ez bait da gure
galdeereri erantzuteko da-
goen norbait. Jainkoa ez
bait da giza-prolema solu-
zioa. Itun zaharrean Jobe-
kere prolema berdina izan
zuan. Eta galdera berdina
izan zuan. Eta galdera berdi-
na egin zion Jainkoari. Ho-
nen erantzuna berriz, hauxe
izan zan: nor aiz i, neri kon-
tuak eskatzeko?

Mundu hau adimenez egi-
na izan dela-ta, Jainkoagan
sinistu behar dala esan izan
da; gizona osatu gabea da,
zerbaiten beharrean dago
beti, eta mundu hontako
ezerk ez dezake benetan osa-
tu. Jainkoagan sinistu behar
da, beraz, gizonaren osatzai-
le bezala. Baina horek Jain-
koagana iristeko benetako
bideak ez dirala diote ba-
tzuek. Jainkoa maitasun da,
maitasun hutsa. Eta maita-
sun hori bere semea gugatik
eriotzaraino eramatean ager-
tu zuan. Or dago Jainkoaga-
nako benetako bidea. Maita-
sunak bakarrik merezi du si-
nestea.

Beste batzuek berriz, ez-
berdin pentsatzen dute. Gi-
zonaren auleziak oinaze dira
beti gizonarentzat. Eta gai-
nontzeko sufrimendua oin-
harrizko aulezi horren adie-
razle besterik ez dira. Eta
oinharrizko aulezi horrek ga-
ramazke Jainkoagana.

Mundu hontako gaitz, oina-
ze eta sufrimenduetatik as-
ko ta asko gizonaren askata-
sunaren fruitu dira. Hau egia
da. Baina, alaz ere, giza-as-
katasunari erantsi ezineko
oinazeak ba-dira, nola erio-
tza; eta baita ere, bakoitza-
ren erruari erantsi ezineko
oinazeak: aur errugabeenak.
Zer sentidu dute bai batak
eta bai besteak? nola uler-
tu ditzazkegu? ez ahal dugu
pentsatu behar, abeslariare-
kin bat, Jainkoa ez dela bizi
gizonen munduan? ez ahal da
egia urrutit dagoela Hura, an,

GARIKOITZ'EN NORTASUNA

Loraillaren 14'an Mikel Garikoitz'en eguna ospatu degu.
J.Oteiza'k dion bezela Mikel degu benetako santu euskalduna. Bai jaio-
tzez, bai bizitzaz, bai sentimentuz eta egitez ere bai.

Bere bizitza guztia Euskalerriaren serbitzurako jarri ondoren euskaldu-
nok gutxitxo ezagutzen degu santu au; zergaitik ote?

Sartu gaitzen pixka bat euskaldun aundi onen izakeran.

Baso ta mendi artean apalkiro izkutatzen dan Benaparru'ko Ibarra
errixkan jaiotzen da 1797'garren urtean.

Bertan igarotzen da bere bizitza 17 urte arte eta artzai igaro ere.
Morrala bizkarrean eta makilla eskuan, goizean-goiz ateratzen da mendi-
runtz ardiz inguraturik eta pakezko toki aien gozotasuna somatuaz.

Mendi-zale ariña, zaldi gañean trebea, pelotari ona, aizkolari indartsua,
gogorra aundia ezpada ere. Esanai aundiko arpegia berea. Bekoki aundi
eta okotz Irtena.

Irudi sano eta zaidua. Begirasun argi eta bene-benetakoa, anima garbi
eta azkar baten izpillu.

Sendi eta erritarren giroan indartu du Garikoitz'ek gorputza eta ani-
mari erri, lan, zuzentasun, egi eta Jainko-zaletasuna ezarri dizkio.

Apaiz izateko gogo bizi sentidu du eta deiari jarraitu aal izateko egin
bear dituan lanak eta eraman bear dituan nekeak ez dute bildurtzen.

Ikasketa eta langintzari batera eldu die. Gotzaitzekiko morroi izango
da eta... gotzaiaren txakurra pasiera atera bearra ere izango du.

Ala ere eldu dion bideari jarraitu aal izateko egiten duan guztia gutxi
deritzaio; bere bizitzari sentidu bat josi bai'dio.

1823'garrengo Abenduaren 20'an apaiz egiten da eta urte-betean Kan-
bo'ko (Lapurdi) erretore izango da. Geroztik Betarram'en (Bearn) irakasle.

Emen sortzen zaio Eleiz barrutian diran arazoan kezka eta bereala
bildu ditu errialde oietan itzaldi eta ikasketak gogor eta gogoz emango
dituzten apaizak.

Mikel'en jokabide neurtua: Ezer egiterako eta zer egin pentsatu aurrez
zer gertatzen dan garbi jakiten alegintzen da.

Garai artan euskaldun asko ziran Ego-Ameriketarako bidean jartzen
ziranak. Inoiz etxea utzi etzuten baserritarrek dena alde batera laga eta
aberastasunak eskeintzen zizkien lurralde billa zijozten.

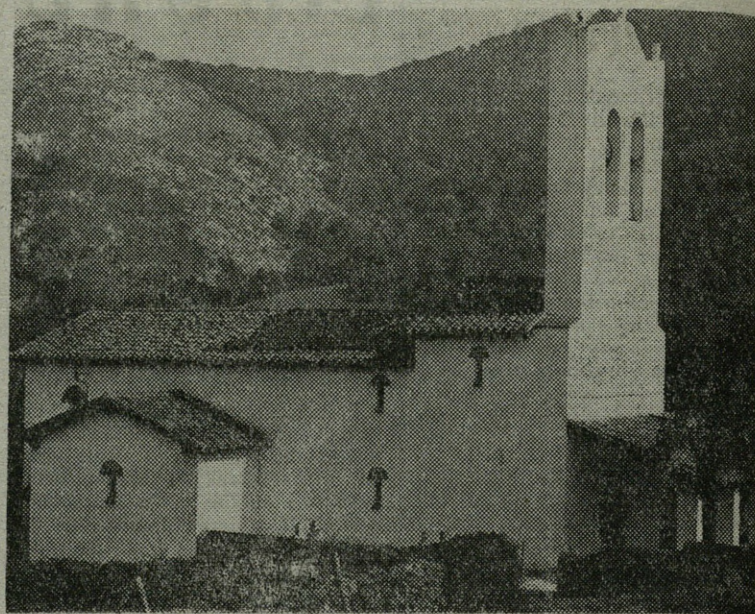
Baserritar oiek ordea etzuten bakarrik baserria uzten. Beren oitura,
adixkide, izakera eta sinismena ere emen gelditzen zitzaizkien.

Aruntz irixtean umezurtz arkitzen ziran, eskua luzatuko zien inortxo
gabe. Orduan Baiona'ko gotzaiak, bitarteko batek ala eskatuta, euskal
emigranteekin batera apaiz euskaldunak biltzea erabaki zuan.

Ortarako Garikoitz'engana zuzendu zan eta onek batere zalantzik gabe
egin zioten proposatzea onartu zuan.

Lenago lur BEREZI bateko erri BEREZI baten arazo BEREZI batzuk zu-
zentzeko Lagundi bat sortua zuan.

Erri orrek orain bere lurra utzi eta urrutietako bideari eldu bazion
berarekin joatea ez al zan egokiena?

Errezagoa zan, bai, Baiona'n bertan gelditzen ziran euskaldunekin lan
egitea. Bañan emigranteak zuten indar eta laguntzaren bearra. Mikel'ek,
beraz, lasaitasuna eta patxara alde baterautzi eta anaien deiari jarraitu zion.

Arrezkero Mikel'en lagun eta ondorengoak —GARIKOITZARRAK— ja-
rraitu diote arek asitako lanari. Bañan bear bada aren lendabiziko gogoa
galdu da. Mundu guztiari begira jarri eta bien-bitartean Euskalerriak dituan
arazoak eta bear duan laguntza aaztu egin dira.

Emen degun Euskalerri gaxo onek bajiñabat gora-bera igaro ditu or-
duezkero. Garikoitz'en bizitza aurrez-aurre artu eta badegu zer pentsatua.
Zer jokabide artuko ote zuan Mikel'ek egun bizitzea gertatu izan balitzaio?
Zer egingo ote zukean gizon bezela, kristau bezela, apaiz bezela? Ez ote
zien erantzungo erriaren bearrei?

Ark egin zuan bezelaxe gure egin-bear bakarra auxa degu: eguneko
egoera ausnartu eta soluzio baten billa asi neke eta lanei bear ez duten
garrantzia eman gabe.

Ain euskaldunki eta anaikero jokatu zuan Mikel Garikoitz'en oroitza-
nak zer pentsatu eta nola jokatu erakutsiko al digu!

JOXE ANJEL LASA

EGO AMERIKA:

ELIZAREN PROBLEMA AUNDIENETAKO BAT

Elizaren lana egunero aunditzen
da eta bide berriak billatzen ditu.
Egun auetan, Mexikotik Argentina-
ra'ño dagon lur aundi ura da Eliza-
rentzat lanik aundiena eta urrutira-
ko itxaropena. Pablo VI'ren itzak.

Lur ura egiz aundia da. Mexiko-
tik Argentinarako 10.545.000 Kms.²
dauzka. Ipar-Amerika, bera aundia
izanik, 6.312.243 Kms.² bakarrik da,
Hawaii eta Alaska or sartuta.

Biztanle geiegi ez ditu munduko
beste leku batzuekin konparatzeko:

200.000.000 eta geiago. Gizaldi onen
azkenerako beste ainbeste geiago
izango ditu. Badira 500.000.000
izango dirala esaten dutenak.

Gaur bertan, Ego - Amerikak
250.000 apaiz eta 500.000 lekaime
bear ditu, bano begira estatistika
aueri eta konparazio bat egiteko,
egin dezagun bat Ipar-Amerika'kin.

Ego-Amerika'n	Ipar- Amerika'n
Katolikoak 200.000.000	47.000.000
Apaizak 42.401	59.803
Anaiak 29.929	12.261
Lekaimeak 109.688	176.341

Ego-Amerika'ko Apaizen artean
17.045 ez dira bertakoak, mixiolari
bezela an darenak baizik:

España-tik, 8.000 — Italia 2.000
— U.S.A., 1.850 — Alemania, 1.500
— Holanda, 1.400 — Frantzia, 600 —
Kanada, 465 — Belgika, 300 — Po-
lonia, 150 — Irlanda, 130 — Aus-
tria, 100 — Portugal, 100 — Suiza,
100 — Beste baszuak, 350.

Estatistika auek bildurgarriak di-
ra. Nork daki zer gertatuko dan.
Nun sortuko dira ainbeste apaiz eta
bear diran lekaime? Batzuentzat
komunismoa izango litzake soluzioa,
eta arrisku galanta dago Ego-Ame-
rikan. Ikusitakoak ikusi ezkerre ez
alda ori okerretik okerragora joa-
tea?

JOSEBA ARREGI

BIZITZAREN SENTIDUA

«Nolaz bizitza sufritu ondo daki,
zergaitik bizi den dakienak».
F. NIETZSCHE'K

Nietzsche'ren pentsamentu aitatuaz izango dugu gidari artikulua
hontan. ¡Pentsamentu aberatsa, bene benetan!

Batetik, pentsamentu honek adierazten digu bizitza «artezki» hau
da, zuhurtasunez eraman beharreko gauza dela.

Gure aldian, kultura edozein esku dago. Edo apaiz, edo inje-
niero, edo maisu, edo tekniko izateko bide zenbait irikiak dauzka
XX'garren mendeko seme kutunak.

Gauza asko erakusten ditu gure aldiko zibilizazioak. Baña, gauza
hoien artean beharrenekoa, bildur nahiz, ez ote dun erakusten, hau
da, nolaz bizi, «artezki» bizi. Izan ere bizitza, gizonaren bizitza, arte
bat da.

Hona emen, N'ren pentsamentuan, lenengo alderdi sakona. Baña,
goazen, irakurle, aurrera, esaldi aitatuaz zuluatuz barru barruraño. «No-
laz bizitza sufritu ondo daki, zergaitik bizi den dakienak». Puntu hon-
tan pentsalari famatua urbil, gertu dago Kristianismotik. Bizitza ba-
koitzak, erdi erdian, gurutze bat daramaki, zutik eta besoak zabalik.

Hori zerbait da, asko da. Baña, zerbait geiago, askoz geiago dio
gure pentsamentu-gidariak, alegia, zenbait eta illunagoa izen bizi-
tza, ainbat eta argizalegoa, sentiduzalegoa dela giza-bizitza.

SENTIDUAREN BILLA

Albert Camus, idazleak, arrazoi aundiz, dio kultura, munduaren
eta gizonaren irudi edo imajiña nagusi bat, ain dela behar beharrez-
koa, nahi ta nahiezkoa, bizi izateko.

Gertatu oi da, noiz edo noiz, gaixotasunez, —animako gaixotasu-
nez, esan nahi dugu-irudi edo imajiña hura bi puska egin eta erabat
desegintzea. Honelako gaxoak sarritan beren buruari azkena jarri
oi diote, heren eskuz illaz.

Burugorkez edo beste goiko arrazoi baten bidez, gizonak iraun
dezake, zutik eta ausarki, jan eta edan gabe. Bai, jakina, ilko da, de-
rior. Baña, inork ezin dezake bizi luzaro-zer diot «luzaro»? —ez da
ere ordu bat bakarrean, «zergaitik» bizi den jakin gabe. Sentidu hon-
tan artuta, kultura gizonarentzat askoz beharragokoa da ekonomia
bera baño, nahiz beste uste batekoak izen marxistak.

Gure egunetan, gazte zenbait daukela heren bizi eskuetan dutela
eta bizi honekin zer egin ez dakitela.

Egi bildurgarria! Baña, baita ere egi pozgarria, zeren gazte zen-
bait, nahiz, gaurko, ez eguki sentidu edo ideal bat bizitzeko, zorlo-
nez, «sentidu nagusi edo zergaitiko» horren billa dabiliz. Gure alde-
tik ere, alegindu gaitzen gaztedi maitagarria illunpetik atera dedin.

Joe Casa

ESTABLECIMIENTOS
ayestaran
DONOSTIA

FERRETERIA
ELECTRODOMESTICOS
RAILITE

BURNI-SALGAIK ... Urbietta, 25 - Urrut. 26787 - 26788
ETXERAKO ELEKTRO-TRESNAK ... Urbietta, 27 - Urrut. 26788 - 26787
LEGEZKO ZABALTXAILLEA ... Aldaconea, 4 - Urrut. 15123 - 28566

LEZO-N EUSKAL ABESTI GIROA

OLDARKOI BIKOTEA

Txistua eta gitarra, abestiaren serbitzari. Bi abots gazte.

M.ª Isabel eta Joxe Luis.

Beren biotzetan gogoak, ametsak barruan; orrela dijoakiote kanta ez-pañetatik kanpora.

Itxaropenaren bidean jarrita; naiz orain ez-ezagunak izan; gogoz, abesten asiak ditugu.

Nolaz Oldarkoi bikotearen jaiotza?

M.ª Isabel, lendik, gitarrez lagunduta, abesten asi izan zan, ikusirik ordea lagun batekin obekio abestuko zula, neri deitzu zidan. Beraz ni, txistularia izanik, abesti berezi batzutan, txistua ipintzea erabaki gendun.

Txistua eta gitarra alkarturik, guk dakigula, lendabiziko aldiz ikusten degu abesti berrietan. Zer asmo dituzue berarekin?

Gure naia abestia edertzea izango da, kanta zaarrak edo berriak dira, berdin abestuko ditugu; eta edertasun orren apainketan, txistuaren laguntasuna egoki iruditu zaigu.

Ze eratako abestiak kantatzen dituzute?

Asi berriak geran ezkeror, oraindik ze estilo segi ez degu erabaki; oraingoz era guzitakoak abestuko ditugu: Negro espiritual deritzaion kantak Tomas Garbizu eta Ansorena'k sortutakoak ere baditugu, Atauhalpa Yupanqui,

eta abar. Gerora, baliteke, geok sortutakoak abestea. Ortaraño uste degu iritxiko gerala. Itzak berriz, Lezo'ko Zabala bertsolarienak dira.

Jendearen aurrean zenbat aldiz azaldu zerate?

Lendabiziko aldiz ikastolako jai-aldi batean, gero Irun'go txapelketa batean, Donostiko Irratian...». Aurrera jarraitzeko asmoak?

«Euskal-abestia indartu dedin gure bultzada eman nai diogu; ortarako, gure almen guztiak jarriko ditugu abesti bakoitzean. Beraz abestiaren birtatez, Euskal-Erriaren serbitzari gelditzen gera».

Oneraño bi gazten itzak; asmoak ez dira okerrak. Asiera beñepin orrela ekin diote. Zuen jarraipenak iraun dezala gaur daukazuten griña berarekin; eta zuen naiak erakuspen sakonak ekarria izan dedilla, euskal-abestiari eman nai diozuten aize barri onekin.

J. M. EGIBAR

SALOME EUSKERAZ

KANTARI BIZI NAIZ

(A. Alcalde - M. José de Ceratto)

Bide galduan zear,
izenbat gau zure billal
Zuri itzegin nairik,
nairik eta ezinda.
Orain urtean zera
eta odola ta ametsa
piztuak dira.

Zugatik biurtu dira
nere malkoak
amets argain,
kanta gozoan,

gure artean;
ikaraz nabil
bañan, zerbait gertatzen da
zure ondoan.

Zugatik biurtu dira
nere malkoak
amets argian,
kanta gozoan.
Ez dakit zure maitasun
jaio berria
noiz arteraño
gordeko detan.

IRRIPAR EDO NEGAR?

España-ko Komision Episkopala-koak karta batzuk bialtzen dagoz euskal diskoen editorialai. Diru laguntza eskatzen dabe «países menos desarrollados»-etan TV eta irratia iminteko, euren hizkuntzetan.

Obispo jaunak: Euskalherri daukazue «país menos desarrollado». Guk ez dakagu euskeraz ez TV, ez iratiak. Loiola-koa izan ezik, beste eleiz irati guztiak (Bilbo-koa euren artean) EZ DABE EUSKERA ERABILTEN.

Zuen laguntzaren zai gagoz.

BOICOT EUSKAL ABESLARIAI?

Barriro Komision Episkopala. Bere ardurapean antolatu da Protesta edo Testimonio abestiaren II Astea, eta TVE-tik eskeiniiko dira finalak.

Gaztelera, katalanez eta galegoz abestuko dabe. Euskeraz ez. Euskal abeslari ta disko-egilleak ez dira delituak izan.

Zergaitik?

EUSKAL LITERATURA BARRIA

Laister argitaratuko dira lau no-

bela barri, euskeraz idatzia. Lauak, euskal idazle barriak idatzita.

Dira: Txillardegiren «Elsa Eche-elen», Ramon Saizarbitoria-rena ta Xabier Kintana-k egiñikoa. Laugarrena, nire «Arantza artean».

EUSKAL DISKOEN SALTZEAK BEHERUNTZ

Disko bat saltzen da abeslaria ezaguna danean eta abestia zabaldua dagoanean. Hortarako, derrigorrezkoa da abeslariak asko abestutea.

Ba dira illabete batzuk, hamar jai-aldi antolatuen artean, banaka batzuk bakarrik baimena lortzea.

Hau da euskal diskoak gitxi saltzearen arrazoia.

MUGAZ BESTALDEKOAK

Noiz entzungo doguz hemen Manex eta Martxelin Pagola, Eñaut Etxemendi ta beste mugaz goitiko euskal abeslariak?

Jakin nahi genduke zelakoak diran eta hemekoekin konparaziñoak egin. Guztiok urtengo giñan irabazten.

BERBENAK

Herri ta auzoetako jaien antolatzaillei:

Zergaitik ez dozuez berbenetara eroaten euskal orkesta ta abeslariak?

Joan zan urtean, Erandio-n San Agustín-eko jaietan, «Daikiris» orkesta eroan eben berbenara. Euskeraz abestu, eta izugarritzko exitoa euki eban. Schow legez abestu eben Estitxu ta Argotia-k.

Jaien antolatzailleak: eroan egi-zuez berbenetara euskal orkesta ta abeslariak. Ez zarie damutuko.

HERRIA

«Herria» da Baiona-n argitaratuten daben euskal asteroko bat. Asko komeni jaku «Herria» irakurtea,

euskeraren batasunaren beharra bi-zi daigun.

Urteko suskripsiñoak 35NF balio dau (kanbiora 513 peseta) ta hemengo edozein bankuren bitartez, 513 pesetakaitik, bialdu leikezu txek bat.

Astero, domeka guztitan, helduko jatzu asteroko interesgarri hori.

Bere zuzenbidea: «Herria» —11, rue Jacques Laffitte— BAYONNE, 64.

INGLES TURISTAK

Ingles turistak eta Suiza-ko hoteleroak.

«Jakin» aldizkarian (irakurten dozue «Jakin», Tolosa-ko aita Prantzis-kotarrak argitaratuten daben euskal aldizkari ederra?), Ibon Sarasola-k aitatuten dauz ingles turistak eta Suiza-ko hoteleroak.

Ingles turistak, edozein tokitan, beti ingleseiz hitz egiten dabe. Suiza-ko hoteleroak, edozein hizkuntzetan (Suiza-ko hizkuntza dan romantxe-n ez, eta holan dago hau erdi edo osorik hillik).

Zu, irakurle euskalduna, zer zara? Ingles turista edo Suiza-ko hoteleroa?

ZEIN DA EUSKAL LITERATURA?

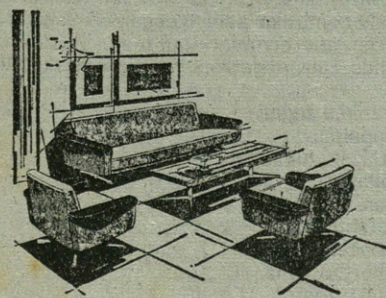
Batzuk uste dabe erderaz euskal gaiak buruz idatzitakoa euskal literatura dala. Eta ez da holan.

Euskal literatura da BAKARRIK euskeraz idazten dana.

«Jakin» aldizkarian biak aitatuten dira, hau da, erderaz euskal gaiak buruz idatzitakoa, ta euskeraz edozein gaia erabiliaz. Eta hau diño: euskaldunak bigarrena irakurri behar dogula, hau da euskerazkoa. Gehiegi idatzi ta irakurri dogu gure artean lehenengoa, erderazkoa. Ordua da zuzen jakatuteko.

XABIER GEREÑO

Amuebladora COMERCIAL HISPANIA

"EGUNDOKO TRESILLO ESKEINTZA"

TRESILLOS, SOFAS-OEAK

2.100 pezetatik asi-ta 32.000 pezetarañoak, aukeratzeko 800 erduen artean

PROBINTZI GUZTIRAKO MERKATZE PARTIKULARRAK:
FRAMATEAK UTSEAN ETA, BI PERTSONENTZAT, JOAN-ETORRIA GURE GAIN.
EPEKA EROSI ITZAZU, PREZIOA GARESTITU GABE.

MORAZA, 3 ETA 14 - DONOSTIA

SAN MARCIAL, 12 - IRUN

ERLOJU TA BITXITEGIA

Edoardo Chopeitia

Getaria, 10 - Urrut. 17751 Etxekoa 22700

DONOSTIA

B E A S A I N

«TXANBO» TXISTULARIARI OMENALDIA

Iñork omenaldirik, honetxe bai beintzat bereal Beasain-darrentzat. «Txanbo» hitzak, Aranburu-tar Erramon txistularia adierazten du. Berau izan dugu gure herriko txistularitza salbatu ez-ezik, gohora altxatu diguna. Berari esker, gaur txistulari gazteen banda bat daukagu eta haur-txistulari sail bat, gerorako etorkizun bezaal. Hau guztia, bere etengabeko lanari zor diogu. Horregatik, Garagarrilla-ren 8-an, Beasain-go herriak omenaldi bat eskeiniko dio, bere lanaren eskergarri bezala. Ezin zitekeen egokiago jokatu! Ondo irabazita dauka!

Hau dala ta, ilunabar bat aukeratu nuan, berarekin izketaldi bat egiteko eta ikastolaruntz joanik, han arkitu nuan haurrez inguraturik, bere iloba Santi lagun zuala, txistua irakasten. Eguneko jarduna bukatu ondoren, galdera batzuek egin ahal izan nizekion eta ona emen, gure al-karriketaren berri:

—Zenbat urte dituzu, Erramon?
—Berrogei ta amairu.
—Zenbat urtekin jo zenduan txistua, lenengo aldiz jendearen aurrean?

—Amabikin uste dut.
—Nork erakutsi zizun?
—Alta zana txistularia genduan eta senide gehienak ikasi zuten txistua jotzen. Neri, gazteena bezala senideak erakutsi zidaten.

—Zeintzuk dira zuretzako (txistulari bezala), egunik gogoangarrienak?

—Alardeetako egunak. Batez ere Euskalerri guztiko txistulariak bildutakoak! Han, nabaitzen da anaitasuna!

—Aspaldiko urte hauetan, txistuko klaseak ematen dituzu. Zer moduz dijoakizu lan hori?

—Oso ondo. Nere helburua, ondorengoak izatea zan eta hori ongi lortu di. Urte hauetako lanak, banda gazte bat osatzera eraman nau eta horretaz gainera haurren talde eder bat ere lortu dut.

—Jendeak, ondo erantzun a ldu?
—Oso ondo erantzun du.
—Zenbat haur dabilz ikasten?
—Guztira ogeitamar. Amar aurre-ratuak eta ogei asi berriak. Amar horiek, askotan azaldu dira jendearen aurrean. Neska-mutilak dira.

«Txanbo» txistularia

—Nola ikusten duzu, Beasain-go txistularitza?

—Oso ondo. Nere lanak frutua eman du eta pozik nago. Orain gazteak jarraitu dezatela aurrera!

—Zer eskatuko zenieke gaurko txistulari gazteari?

—Guk bezin gogotsu jokatu dezatela eta guregandik artu dutena onduaz, haur hauei eta etorriko direnei pazientzia eta gogoz erakutsi dezatela, gaur eurak landare bezala gelditzen direnez, eurak ere landareak utzi ditzaten.

—Ala izan dedila eta ESKARRI-KASKO!

Hitz hauekin eta zorionak eman ondoren agurtu nuan. Amaika aldiz gure kaleak, saloiak eta enparantzak alaitutako «Txanbo»-k bere lanaldia egin du. Orain deskantsua datorkio. Gazteak jarraitu behar. Zorionak bada horrialde hauetatik, gure maixu jatorrari!

MURUMENDI

L E Z O

IKASTOLAKO DEIA

Ikastolako zuzendariak, erri ontako gazteari batez ere, dei dagizute, gabeko ikastaro edo kurso bat asita dagola, euskeraz, orain arte egiten ez zuten baño apañoa, txukunago, mintzatzen ikasi dezazuten.

Ikastaro au egunero izango da. Euskera-lan onetako irakasle onak aukeratuak izan dira; gogor saiatzeko ta utsean lana egiteko kupirik ez dute-nak, beren elburua, ez dakienari, maitasun guztiakin erakutsi al-izatea. Ea, ba, gazteak, irakasle oien borondate orri nola erantzuten diotuzen; al- ezuten guztiok etortzen zeratela noski. Aurrera ba, mutil eta neskak, euskeraz itz egiten, ondo ikasi dezazuten. Danak ere premi ederra edukiko deguna eta, gogoa izan ezkerro eldutakoak ere, juan giñezkela, ta juan giñezke.

GOGOAN IZAN EZKERO

Dana edo geiena egiten dala ikusi oi degu; emengo ur-baztar bateri kaia deitu oi diogu, ta berez oso toki polita, garbia egon ezkerro, umentzat, jolastoki argitsu.

Baño gertatzen dana, Jaungoikoak ez digula danori talentu berdiña eman, ta orrela geran ezkerro, desberdintasun ori, askoren buruan ikusi izaten da. Zabarra eta zikiñak aipatzaz ditekera pasa, ta aide ortaz, emakumeak ikusten dituguneren etxeko zikiñak atera bai, baño besteen etxe ondoan botatzeko «maniya» dutenak. Ta orretako toki bat emen goian esaten detan orixe dezute. Ta orrelako emakumeak, oitura txar ori kentzea, izango litzakela onena ta, kenduko dietela agindu didate. Erri-ko garbideko komisi-on dagon; Garzia Imanol'ek orren fedea eman dit beintzat. Eskerrik asko Imanol, eta ez aztu erri onetan, beste txoko batzuk ere ba-ditugula emen esaten ari geran orren modukoak bezala arkitzen diranak.

GURE GOTZAYA

Joan dan igokunde egun orretan, izana degu gure Gotzai Jazinto Arkaya, Jaun guztiz agurgarria. Gurutz Sanutari ikustalditxo bat egin ondoren, blurtu zan Donosti alderuntz.

GOROSTI

GIPUZKOA

ZENBAT BURU AINBAT ABURU

AMEZKETA

Joan dan jorraitaren 27'ko «ZERUKO ARGIAN», 8'garren orrialdean, «Aitor'enak» izenepitutako idazti bat agertu zan Amezketatik bidalia. Aipatua naizela eta neretzat kalte-bide zaidala derizkionenez, «Ley de Prensa'ko» 58 ta 59'garren artikuluan babesturik, nere au ere argitaratu dezazula eskatzen dizut:

1.º) 1960'ko epailaren 14'ean Amezketa Udal-etxean egin zan batzarrean eta «Acta-Liburuan» agertzen danez, ikusi zan garai artan Amezketa zeukan kanpo-santua etzala iristen erriko bearrei erantzun osoa emateko. Barria egin bearko zala erabaki zan.

Labayen eta Toledo'tar Joakin Arkitekto Jaunaren esku utzi zan kanpo-santurako lur-zati egoki bat aukeratzeko.

2.º) Lur-zati onen kondizioak auek bearko zuten izan:

(a) Geroari ere piska bat begirata, bere neurri batean bear aint batzartua gelditu zedilla.

(b) Aize babesean.

(c) Bide egoki bat eramateko leku errezean.

(d) Elizatik gertu zamar.

Arkitekto Jaunak ikusi eta aztertu zituan, an da emen, lur-zati batzuek. Azkenik «Irigoien-buru» deritzaion lur-zatia aukeratu zuan. Sagastume'tar Juan Anizeto zan lur orren jabea; garai artako Amezketa-ko alkatea.

3.º) Urte artan bertan, agorraren 14'ean Udal-etxean egin zan Batzar Nagusiko «Actan» auxa azaltzen da:

(a) Kanpo-santutarako aukeratu izan zan lur-zatia berea zala ikusi zuanean alkateak, batzarrean zuzendaritza alkate-ordezko Altuna'tar Iñazio Mari-ri utzi zion, eta bera irten egin zan, orrela erabakiak artze-ko askatasun osoa izan zezaten.

(b) Lurraren sal-erosi neurria Arkitekto Jaunak berak ipiñi zuan. OGEI TA AMAR PEZETA izango zan metro-kuadroko prezioa.

(c) Laskibar, aparejadore Jaunak neurtu zuan lur-aldea: 1375'63 metro-kuadro guztira.

Orrela, bada, 41.268'90 peza. Itxurazko prezioa zan konzejal jaunen iritzian.

4.º) Arkitekto Jaunak egin zuan estudioan, 1960'ko urriaren 10, 2652 zenbakiarekin azaltzen dan Labayen Jaunaren proiektuan au agertzen da: Lurraren sakontasuna eta mardultasuna, batekoz beste, 0'60 zentimetro zala.

Egia da baita ere lurraren lautatik bat sakontasun gutxiokoa zala. Lautatik bat ori, sendi bakoitzak izan oi duan illobi berezi edo panteoietarako izendatu zuan arkitekto Jaunak.

5.º) Arkitektoaren kalkulotan, lur-zati osoaren lautatik iru oiek 2.400 bizi lagunekorri batentzat 15 urterako lekua ematen du. Garai artan 1.200 bizi lagun zituan Amezketa.

Au dena ola izanik, nere iritzian, gauzak ondo eta egoki irten zitezen eta ez oker, alegiñak egin genituan ustetan nago.

Bai ta ere, nere iritzian, erriaren interesak begien aurrean genituala genbiltzan.

Orrela, bada, egi ta zuzentasun zaletasunari dagozkion ondorenak azalduko dirala ziur nago.

M. SAGASTUME

ERRI BATEN KEZKAK

Azkoiti Gipuzku'ko erri bat beste-rik ez degu, bañan erri danez baditu bere kezka eta buru-austak.

Kezka auetan nagusienetariko bat garbitasunik ezak sortzen diona dala esan genezake, eta zalantzik gabe esan ere.

Batzarrak garbi edukitzeko esanaz bajiñabat slogan atera eta erakutsi dizkigute. Gipuzkoar erri batek ba-ño geiagok baita alegin guztiak egin ere zikinkeria alderatzen, bañan guk, zer?

Gure ibaiak garbitzekotan ziran, bañan dena amets bihurturik gelditu dala dirudi. Or jarraitzen dute zikinkeriz josirik.

Illunabarretan berriz batere pozik ematen ez duan egite bat edonorrek ikusi dezake: ibai-ertzeko etxeeta-tik ondar-zikiñak botatzea, alegia. Nun dira erri-zaitzalleak orrelako egintzak ez zigortzeko?

Bañan gai au aitatu degun ezkerro beste ari bateri ere eldu nai genio-ke. Erriko zakar guztiak ondo bildu aal izateko Udaletxeak kamioi bat erosi zuan.

Erriko zakar guztiak biltzen dira, bai, bañan gero? Eztago nun desein-duk eta erriko zulo guztiak zikin-keriz, basuraz eta ondarrez bete-zen ari dira.

Alde batetik zikiñak kendu eta besteak zikiñez betetzea neurri xix-trin xamarra deritzagu.

Labe on baten jabe egitea ez ote zaigu mesedegarri izango? Badaki-gu Udaletxeko kontuak poliki-poliki joaten dirala, bañan geldik egotea litzake okerrera.

Gure erriak, beraz, badu garbiketa eta garbitasun pixka baten bearra, eta arazo au erri agintariei dagokie-nez lenbaitlen zerbait egingo duten itxaropen oso-oso degu Udaletxea osatzen degula esaten diguten erri-tarrok.

BAZTARTXO'KO JAI-ALDIA

Loiola erri irratia antolatzen duan bertsolari gazteen sariketaren amaia aurtan emen ospatu degu.

Jai aldi onetan parte artu zutenak,

L E G A Z P I

JAIEN BUKAERA

Igaro zaizkigu, beste urte batez erri jai nagusiak. Asiera, Jorraita'ren 30'ean, Eslesa antzokian, abesti ta soñuz jantzitako jai-alai atsegiñez eman zitzaion. Gaur-eguneko bost talde ospetsuei entzun al izan genien, batzuek euskera ederrean, gaztelerez besteak.

Oskarbi taldea, Maite Idirin, Los amis, Los pibes, Eguzkiza ta Jabier Inda, genituen lana eskeñi zigutenak.

Gaurko gaztediaren gogozko diran eres-soñu ta abesti zatatsua, ta euskeratutako kanta zaar goxoak kitarraz lagunduta, nai añakoxe aukera zaletasun guztiak asetzeko. Arrera ona izan zuan jai-alai onek, txalo soñu be-roan bukaera emanaz.

Erri guzia irrikitzen zeukan ikuskizun txalogarria, umeen tanborrada ta kale-jira, ziran iñolaz ere. Jolasketa ta kirol mota guzietako antz-irudiz mutill koxkorak. Azkenik, Urtain txiki ere an agertu zitzaigun, ukabilletarako prest. Nesatz eta mutiko txistulari saill ikusgarria, erri agintari, eleiz gi-zonak, gotzai ta guzti, ezkongaiak, gudaritxoak aur-zai neskatzekin eguras-ten, neskatz gaztetxo dantzari talde polita, munduaren bost alderdietako jazeraz apaindutako umetxoak, eta abar, neskatz pospoliñakin ornitutako gurdia apaña berakin zutela. Benetan txalogarri umetxo oiek eman zuten ikuskizuna. Merezki zituzten txalo beroak jaso zituzten erriaren aldetik. Baita aur oiek gertatu dituzten laguntzalle ixillak ere, gogoan izan ditu erriak. Ez dute lan makala egin noski, esker beroak irabazi dituzte.

Gañerako jaiak; Urteroko oituran lagun arteko tanborrada nagusia, erri guzia kaleratu zan gaberdiko ikuskizun onen aitzakiz. Jaietako erregiña, gur-di apañean dizdiratu zagon, neskatz lirañak laguntzalle zituala.

Plater tiroan, erritaren leiaketan, Beloki-tar Patxi garalle. Bolari errita-rran saioan, Bergaretxe-tar Julio irabazle. Ostikolarietan, Eibar tarrek na-quisi.

Onela, egunik-egun egitaraua bukatuaz; Eslesa-antzokian, umeentzat bereziki antolatua zagon jai-aldia, erritar Itxaropen irukoitz, Zaigor iru-koitz, Los babis taldea, Alaitasuna rondalla, ta lau mutill da neskatz bat, soñu jole gaztetxoak osatu zuten.

Antzokia bete-betea arrera ikusgarria izan zuten erritar abeslari ta soñulari iaio oiek. Gogotsu txalotuak denak.

Jaien bukaera; Eleiz nagusitik, Miranda Ola'n, bera sortu zan toki be-rean, daukan kapillatxora, Gurutz Miraritsua itzultzea, Antxen izan genuen bukaera atsegiña. Ikastoletako neskatz-mutiko saill ikusgarriak laguntzalle ziran ibill-aldi, ta bertan antolatu zan aur erromeri politean. Txistulari ta dantzari gaztetxo talde oiek, an bildu zan jendetza, txoratuak eduki zituan beren saioakin.

Miranda-Olako zelaia zagon lorez jantzita apaña, antxen bilduak izan giñaden erritar talde bikaña, Lendabiziko izan genduen erriko Meza atsegiña, Bitti ta Iñaki tartean ziran bota zituzten bertso biña, erri guzia kantari zagon uraxen bai giro piña.

Ola-gizon trebeak gero bazuten naiko zer egin, burni guriak malluz luzatzen egin bai zuten alegiñ, Itxaropena neska-mutillak dantzatu ziran txit ariñ, aitatuko bertsolariak bulartsu zioten ekiñ, Zal-Gor, irukoitz aliak, agur abesti goxoz ta biguiñ.

AN-ZAN

B E R R O B I

KIROLAK

Tolosa ballarako erriak antolatuta, futbol txapelketa ari da lanean. Beran parte artzen dutenak gaztetxoak dira.

Benetan zoragarria erriarentzat eta batez ere gazteentzat, bere per-sonaren osasun ta osotasunerako, orela arazoetan erantzun jatorra emango bai dute, zergaitik jantziak egongo dira jabetasunean; ba daki-te nola jokatu eta zer egin irabaz-teko, askotan au gertatzen ez bada ere.

Ekintza, bide onetik zuzendu izan arren; bere utsuneak izaten di-

tu ta onek ere izan du, batez ere erriaren aldetik.

—Partidu bat ez die irabazten ta eztaikit nola ateratzen diran — as-koeri entzun diet.

Alde guztitako komentariok dira. Bañan pentsa dezagun, au gertatzen bada, zergaitik dan: ikasteko bi-derik izan al dute, lekue eman al zaie.

Ez agertuko bearko genduke.

Eskolak egin ziran eta jolas toki-rako ez zaio ezer eman. benetan pe-nagarria. Eskola bezin importantea ez al da gaztetxoentzat jolas?, ta jolasa ez da korrika ibiltzea buka-

rrik baizik kirolan ikas berritzea.

Bañan oraindikan penagarriboa da, entzun detenez, Aiantamentuak artu dun erabakia; futbol zelaiean kamioak ta automobilak usteko le-kua erabaki da.

—Jauna, zuk nai bizi erazteko eman bear ziazun jolas toki a ez dia-zu eman ta nik nere bearean an-tolatu detena. orain kendu egiten ba diazu, ikusten det nere bearean ez zeratela eta zergatik ekarri dia-zute mundura — esango digu gaz-tetxoak.

Aurren personaren izaera da ta gero gañantzekoak. JAAZ

Z A R A U T Z

UDARA

Asi nadin denok dakigun egi borobill batekin: Gizonak bear-bearrezkoak ditu atsedene-une, egun, giro batzuek bere giza-neurria ongi osatzeko.

Lotu gaitezen beste egi borobill baten arian: Udara oso egokia da atsedene-une aukeratzeko. Eguzkia itxasoaren amodio urdinean, mendiak belarraren itzalean, gizona itxas ta mendiaren egarri. Udara egokia da atsedene-une aukeratzeko.

Lana atsedenean gabe ezinezkoa ba da, ezinezkoa izango lanik gabeko atsedena. Teoriz beste egi borobill bat dan au, gure Zarautz'ko errian gezur biur ote? Onela dirudi erriko lan, asmo, arazo asko —neguko arazoak, geienetan gezurrezkoak— udara irixten danean zintzilikatzen ba ditugu. Ito egin dira udararen urkan.

Udarak dakarzikigun konfort, pesta-giroa eta milla aiako burgeskerietan aurki dezakegu onen sustraia. Giro au nork edo zerk dakarki? Turismoak, alajaña. Ez dut turismoa ongarri edo kaltegarri dan aztertuko, beste batean arazo oni eustekotan bai gaude. Bañan, alaz ere turismoaren kutsu ta pozoia erantsi zaizkigu. Turistekin turist biurtzen gera. Giro onek ondorio bezela dakarzikin arrixkuak ikaragarriak dira.

1.—Giro bat dala-ta, gizon bat burges biurtzen ba da, zalla zaio burges-kutsu ori ukatzea.

2.—Gure errira datozenen artean asko ta asko gure erriaren aurka-koak dira. Edo-ta ez dituzte gure erriaren arazoak ikusten. Gizon auen mallan jartzen ba gera, zalla zaigu pentsakizunetan ere malla berdinean jartzen geran edo ez bereiztea. Adibide bat: Noiz egiten degu geiago euskeraz: udaran ala neguan? Udararen erriaren alde alegintzen al gera? Galdera auen erantzunak agertuko digute bigarren zati onen gezurra edo egia.

3.—«Jornada intensiva» deritzaion lan-era. Ez dut lan-era onen aurka joateko sakonketa aundirik egin. Bañan, turismoa dala-ta, gure erriak bearrezkoa duan industriaren aurrerabidea galerazten ari gera. Zarautz'ek ez du beñere benetako langillerik izango burges-joku batzuetan murgiltzen ari ba gera. Ba-dakit beste arazo asko daudela onen kurpillean: oporraldiak t.a. Alaz ere au etzait arazo aukeratzeko bide egokiena iruditzen.

4.—Euskal-Errian Zarautz'ek aurpegi berezi bat dauka. Au turismoari zor dio. Onerako ta gaitzarako. Mentalitate oso irikia bañan burgeskeria. Begirapenen zabaleria bañan ekintzen utsa. Teoriz, jakintzaz ondo osatua bañan gizarte oso eskaxa. Zertarako balio du Zarautz'ko izen eder, zabalak bañan funtsean funtserik gabeko, lokatzezko anak dituan jauntxo onek?

Galdera auen erantzunak gure izatearen oñarriko erantzun bat eskatzen dute. Gure giza-izaera bat bada, zatitua ez ba dago, igeskeriak ukatu bearrean gaude. Udara igeskeri bat bada, udarak dituan esanai aspergarriak ukatu bearko ditugu.

LAUSARE

A N D O A I N

«POLIGONO 17» dala edo ezala, ioan daneko urtebete ontan, naiko gorabera badabil Erri-etxeako agintari eta erriko bizilagunen artean. Nor aterako da irabazle? Eskubidez, erria. Eskubidez esan det... Eta erriak ezertarako eskubiderik bai al du?

Ni erritara naiz eta errizalea naitzelako egin diraden gauz batzuekin az nago ados; ez ditut ontzat artzen. Ez gerade izango bear bezelakoak, bañan bakoitzak bere iritzia izatea inork ezin lezake galerazi eta iritzi edo asmo oiek esatea edo idaztea al izan ezkerre obeki.

Eta len idazten asi geraden «Poligono 17» orrekin egin nai zutenarekin ez gaude ados. Ariztimuño eta Trutxuelo Jaunak zabaldu dituzten orri oetan ipintzen dutena egi bada, gu ber-okein gaude.

Eta gauz arrigarriak! Zoritxarrez, bestehetan ez bezala, oraingo «POLIGONO» orrekin zer egin bear zen, erriari ez diote galde-egin...

Bañan, len esan bezela, danok gera errudunak. Eta erru oek zuzendu litezke. Nola?

Egindako edo agindutako eskubide txar oek austu eta beti egin oi dezuten bezela erriari galde egin da. Askotan bi begiek bañon geiago ikusten baitute, lau begiek...

Erria zai dago... eta egindako erruak, erriak asketsiko dizkizue, nik uste dut...

Eta jarrai zuen bidehetatik... Ez geldi egon... eta gaur edo biarko Andoain-go semeak esango dute «ERRI BAT IZAN ZAN»...

Eta ulertu nai duanak ulertzala...

BINGEN

E I B A R

UMEEN EUSKAL KONKURSUA ARRATE-N

Lorailaren hirugarren igandean, Eibarko ARRATE mendian neska-mutikoen euskal norlenka izan zan.

Peli Aldazabal euskaltzale zintzoak bere bizitzan euskerari eta Euskal Erriari izan zion maitasuna, hil ondoren ere gure artean eta guregan hutzi erazi zigun. Bere testamentuan euskeraren alderako diru apur bat hutzi zuen, areago: urtero-urtero Arrateko zelai ederretan, berak lagatako dirutxo hori bide dalarik, usu batzuei amain edo askatasuna ematen zaie. Usu hauek bake eta zorion ezaugarritzat dira; euskaldunon artean sarri izan ohi dan alkar ikusi ezina eta burrukaren aurkako ikaskizun eta ezaugarri antzera.

Peli-k ez zituen usuak bakarrik jarri Arraten. Haurrek benetan maite dituzte usuak. Baina euskera edo umetxoan kolkoetan dala agertu nahi digu Peli Aldazabalek bera hil eta gero ere; Euskal Herriko haurrek zerbait bizigarri behar dutela euskera berengan bizi dedin.

Hori dala-ta, neska-mutikoen artean euskal ariketa bat izaten, da urtero Arraten. Euskal azterketa: euskeraz idatzi, irakurri eta mintzatu. Horra hor, gure haurrentzako azterketa neurria.

Ez zuen gure Peli maiteak —ezin gehiago— diru horria baizik hutzi euskal jaialdi hau urtero egiteko. Diruak, gero ta gutxiago balio du gainera. Halare, aha zelako ikaskizuna!

Horrela izanik joandako 18-an ere jaialdi eder hau izan dugu Arraten.

—Goizeko hamarretan meza santua Arrateko Eleizan.

—Zelai zabalean usuak askatasuna eman zitzaion.

—Goizeko hamaiketan euskera azterketa.

Azterketa hontan hiru zati izan ziran:

a) 4 urtetik 6 artekoak. — b) 7 urtetik 10 artekoak. — d) 11 urtetik 14 artekoak.

Txikienei, noski, mintza erazi eta bestelako gauza ahozko bat edo zerbait eragin zitzaion.

Zazpi urtetik 14-arteakoei, beren bi maila horietan, diktadu batez idatzi; baita ere irakurri erazi, eta redakzio txiki bat ere bai.

Hondoren sariak eman ziran:

—4 urtetik 6-arteakoei: 1.000 peseta, 250 eta 250 peseta lehen hiru klasifikatuak.

—7 urtetik 10-arteakoei: 2.000/1.000 eta 500 peseta, lehen hiru klasifikatuak.

—11 urtetik 14 arteakoei: 3.000/1.500/500 peseta hiru lehenei.

Eta gainera, txapelak, eta kopa bat edo beste.

BIZKAIA

GALDAKANO

MENDIGOIZALIAN IBILKETAK

Azkenengo urtiateen legeaz aurtan be egin dabez mendiko ibilketa neurtu batzuk, erri ontako Ganguren bazkidiak. Esan dogun lez, azkenengo urteotan ibilketa neurtu txiki batzuk gertuten dabez batzordekuak, bazkideentzat eta nai daben erriko guztientzat, mendian pizkat pausua erabiltzen ikasi daien. Eta orretariko ibilketa txiki bat illa oenen 11'gn. Orrilla'n bi'garren igandian, lau ordu inguruko ibilketatxu bat, aurtengo azkenengua, geure batzartokian urten da Lekubaso, erañotik Mandoyako gallurrera, bertan bira ta barriz Usansolo'ko auzotegian amaia emeteko. Egun ortan, usansolotarrak jaietan egosan da, bertako mendizaliak arrera, edo erresibimitu maitekorra egin leutsen ibilketako mendizalari, txurrukada goxo ta abobetena emonaz alde artu eben guztiei. Eztago esanbiarrik, poztasunez beterik artu ebela. Oriok usansolotarrak jatorrak izatia!

Usansolotarrak jaietan dagozala, edo egon zirala esan dogu ta, alantxe izan da: Orrilla, Mayetza'ren bi'garren igandian ospatutzen dabe bertako txadona edo eleiza'ra lenengoz Jauna eruan eben urteurrena, eta, ori dala-ta urte guztietan, orango berrogei ta amar urte ontan, ezagutu doguz jai politik, txarrak edo obiaguak... zelang agintariak errian egon diran, eta bai auzotegiko gazteriak zelangogogauz artuak izan diran be. Urte asko ezala ikusi doguz jai bikaiak gertutzen, baña, aurtan ezin gintzake beste ainbeste esan, «Andra-Mari» eusko jantza taldeko txikitxuak egin ebana kendu ezketiño, beste jai guztiake ezeukelako sarata pizka bat baño besterik.

Leengo gaztiak, ezтира ain gaztiak eta, gaztiaguaren eskuetan itxi dabe auzo-jaiak gertutia, zer egiten daben orango usansoloko gazteak? eztautse ezer gertatzen itxiten edo eztabe aintzakotzat artu Bengoetxe'ko gazteak emon dautsen erakutsia.

JAUNA ARTZIA

Lerro auker idatzi dodazen aldi ontan, eztaikit ziur zenbat neska-mutil izan diran aurtan lenengoz gure Jauna artu daben, Galdakano ontako sei erxandonetan, berreun da berrogei ta amar irureun?; ba'litake irureundik gora izatia, ta, beraz neska mutil mordo ederra lenengoz Jauna artzia aurtan egin dabenak. Jaiotza eza gaitik ludia, mundua amaituko dala bildurrez diranak barretutako beste.

Berrogei ta amar urtetik gora dira lenengoz Jauna artzia egin gendubala, baña, zenbat gogoratutzen garen egun orrekin! Egun poztarria benetan umetxuentzat egun orri!; umetan izaten dan poztasunik andiena ta egundobe aaztuten ezтана. Guretzat izan zanolako poztarria edo andiagua izan aal yake ume maitagarri guztioi.

AUZO JAIK BEKEA'N

Erriko auzotegi guztietan ospatuz doaz orrekin jaitxuak eta, orainguan Bekea ta beren aldemeneko Labzeaga'n ospatu dabez Jauna'ren Jasokunde edo alderdi ortakuak esaten daben lez Asentzio jaiak. Orretarako, eleizkizunak eta jantzaketatik ganera, txirrinkutz edo bixekleta lasterketa politik euki dabez auzotegi orreik eralduta, Jasokunde egunian da urrango igandian, Orrilla'n 18'gn. Bai-ta be, egun ontan arraintza leiaketa bat euki eben auzune bi orrekin erditik igaroten dan Ibaizabal ibaian. Jakiña, arrain arrapeta ori amuakin egin biar zan da, zelan izaten diran gauzak!, ainbeste arraintzalen artian emakume bat izan zan txapeladun, Bilbao'tar Karnele andera lirain alaia. Gure zorionak, Karnele ta jai orreik gertu dabesan guztiei.

TXORI ABESLARI LEIAKETA

Aurreko aste baten esaten genduban lez, Orrilla'n 18'gn. ospatu zan erri ontan txori abeslariaren zazpi'garren leiaketa; eta, azkenengo urtian baiño txori gitxiago aurketu ba' eben be, etziran gitxi izan 231; au da, 102 karnaba (gilguero); 88-txoka (Pardillo); 33 nastu-karnaba (misto de gilgero); eta 8 nastu-txoka, esan dogun ez txori abesbatza ederra bertara batu ebana.

Irabazliak; Andigarri garaikorra (Trofeo de Honor), Millan lantegiak ezkiña, Ardanza'tar Jon'en txoka'k irebazi eban. Txoka'ren leenengo saria Uriarte'tar Kepa'renak. Karnaba'rena, Fernandez'dar Jon'enak; Nastu-txoka'rena Uriarte'tar Kepa'nak eta nastu-karnaba'rena Urta'tar Eusebi'nak.

Errikoarentzat be beste sari batzuk ba'egozan da, ona emen irabazian izen-abizenak: Leenengo saria, Revuelta'tar Kote'nak eta bi'ga. Elorriaga'tar Andoni'enak.

Naita eguraldi lanpartsua, euritsua egin eban eberdate guztian, oztetza edo jentetza ikusgarria izan zan bertan bildu zana, ta beraz, garaipen andi bat geiago gure adixkide zintzue.

tzo Dorono ta Millan'ek lortu dabena. Gure zorionak ZERUKO ARGIA'ren bitartez, gertatzalle ta leiaketa-lari guztiai.

GAXORIK

Osatebakuntza gogor bat eginda, etxerata aurkitzen da, aspaldiz makal xamar aurkitutzen dan Irigoien'dar Iñaki, aldi baten Valladolid kide edo ekipoko atezain ospetsua izan zana.

—Bai-ta berak lan egiten daben lantegian zaurituta Bilbao'ko osate-txe baten aurkitutzen da Mugurutzat'ar Joseba-Andoni, erriko ostikolarien artian ezaguna dana. Ia laster baten guztiz sendatuta txaidian ikusten doguzan adixkide bi'orrek.

BASA-JAUN

M A R K I N A

Lengo igande arratsaldean maiatzak 4, euskal-giro ederra egoan Markina'n.

Gure uri nagusietatik Euskalerriko txoko guztietara zabaltzen dan erdal-aizeak ezteusku nasaitasunik eskeintzen.

Euskaldunok geure lurreen berton, "erdalkeriaren" menpean katigu. Geure buruak indar ortatik askatu ezinik aurkitzen gara.

Lengo domekan ostera, euskal-giro garbian pozik emon genduan arratsaldea.

Jaialdi polit bat eratu zan; euskal-abestiz gozatutako jaialdi erriko bat eta Markina'ko pelota-tokian jende asko batu zan arratsaldeko 4'30'tan gure barriak entzutea.

Jon Zorrozuaren itza bere izenak diñoanez zorrotza izan zan Emengo gaztediaren artean euskal-kezka bizi bat sortu nai abala esan eikean. Bear-bada, beste auzo-erri edo albo-erri batzuk larregi goraldud, gure erritarrentzat ez eban itz gozirik izan. Salakuntza bezela jaso nituan Markinarrak arpegira botatuko itz arek. Eztaatik zelako arrera izango eban agiri-agirian gure euskerarako motelkeria arpegira botatzean. Markinarraren antxiñako euskeraren fama ona ta gaurko erdalzalekeria aiatatu zituan Zorrozu Jaunak. Dana-dala, egiak garraztasuna berarekin ekarten dau batzutan. Baña izan leike zuzen-zuzen ez egotea ta emen ixil xamarrean daroagun lanari buruz jakitun ez egotea Zorrozu Jauna. Batzuk zaratzatu ibilli oi dira zirkun bat egiteko be: "beste batzuk osteria ixilleko lanean eta atxurra lur gogorrean sakon sartuaz.

Felix Ansola Markinarr txistulari ospetsuak emon eutson jaialdiari asiera. Geure-geurea dan soñu ta txistulari onek jaso zituan lenengo txalo beroak.

Ondoren Bergara'ko "AMESLARIAK", BITOR EGURROLA, JUAN LUIS IGAZA, ARGOITIA neba-arrebak eta lenengo ekinaldia amaitzeko, txistu soñu gozoa barriro Felix Txanbolinien kontura.

Atsedene-aldia bear-bada luzatxoegi egin jakun, Euskal-disko batzuk salgai jarri ziran eta arek entzun-azo ta ezagutze emon ziran tarte orretan.

Bigarren zatian LUIS AMILIBIA ospetsua agertu zan. Arrera oso ona izan' dau abeslari onek. Erri onetan egin dauan lenengo agerraldian bere abots jai ta zoliak arrituta itzi gaitu. Berak emon deutso askoren ustez jaialdi oni, aparteko diztira ta osotasuna. Amilibia'ren ondoren, Ondarru'ko Zintzoak abestu eben eta askenez "URRETXINDORRAK". Jaialdi onen eratzalle ta zuzendari izan diran gazteei eskerrak emon ondoren, amaitzeko, abeslariak eta entzuleak aurrez aurre AGUR JAUNA'gaz agurtu giñan. Arratsalde eder bat. Euskera nagusi izan genduala-ta, pozik biurtu giñan etxera.

A R A N T Z A Z U

ZORRA ORDAINTZERA

Joan zan azken urteko, «abadea bai, ta, abadea ez», emen sortu ziran naspil tal iskanbilla ilunak erdizka baño ez bazan be, zerbait azaldu genduan, eta, emen bere leiaketa guztietakoa jazo zan, batzuk irabazle, galtzale besteak. Jauna'ri eskerrak, baña, neguko edur-aizeak otzitu ta ezereztu eban orduko beroaldia, ta bake-usaia de gu errian.

Egun areitako gertakizunak lurperatu ez ba-ginduzan be, iltzat jotzen doguz, baña ondorenak oraintsu arte iraun dabe gazte batzuen biotzetan.

Eguzkiak eguneroko ibilian, orain batzueri urrangoan besteai argi egini, gure erri onentzat be izan eban txanda, eta otoz-otoan, ura! emen gure apaiz Jauna lengo eskubideak gizenduta, txanburu eginda, barriro gure artean.

Euskaldun izateagaz lotsa ta damurik eztauanak, emondako itza bete egin bear dau, eta emen jarri ziran sei gazte, zorroa bizkarrean, makila eskuian mendia gora ia bost orduko bidean. Aurrelartza, Jonxu basa-jaunaren esku eguan, atzetik osteria, erdikoai oñak bizkor-arazoten P. Ipiña.

Mendi garbi ta atxarteetan Jon-

txu dogu inguruetako ibiltaririk onena, baña ain da andi ta luxe txara ta abarperako, begiak galtzeko bildurrez eta ainbeste makur-ibiltegez okotza urrutu eban; Ama-ya, txikitxu ta dotore nekerik gabe; Lekue aneliarrebak eta Erramontxu irri ta barre.

Ikusi daiguzan, irakurle, zelako izendun auzune, muño ta mendiak doguzan Arratia'tik Urkiola'ra bitarte sei gazteak egin eben bidean: Arandui, Idurgi, Ilunbe, Lamindao. Bentatxuri, Indusi, Baltzola, Eskoa ta Saibigain. Azkeneko mendi onen gallurrean, guda zitalak itxi euskuzan lorratz eta azterrenak ikusi ta arnas-barriturik, Urkiola'ra jotsi ta Andoni Deuna'ren oñetan makurtu ziran. Abadea errian dogu, zorra ordaindu dabe eta errian bake-usaia-gaz..., pozik bizi gora.

EZKONTZA

Erritarra eztogu, baña, nork eztau ezagutzen Erretolaza'tar Peli Bilbo'ko zazpi kaleetako Retolaza jatetxe ospetsuko semea? Ondarroa'n jarri dautse ezkon-sarea, eta ezkongai izateari agur egiteko, eun bat lagun zar eta adizkideguz inguraturatuko bazkaria izango dau. Zorionak, Peli; ondo izan, eta maiki-deai nire agur eta gorantziak.

A. LANDAJUELA

U R K I O L A

Urtian-urtian lez, aurtan be Bagillaren (Garagarrillaren) 4'garrenez, asieria emongo dotzagu Urkiola'ko bederatziurrun ospetsuari, arratsaldeko zortziretan, 12'garrenez amaituteko.

Egun orreitan, baita be, bederatziurrunaz batera, antxiñako oituria dan lez, Gogo-Jardunak emoten direz gura dabenentzat.

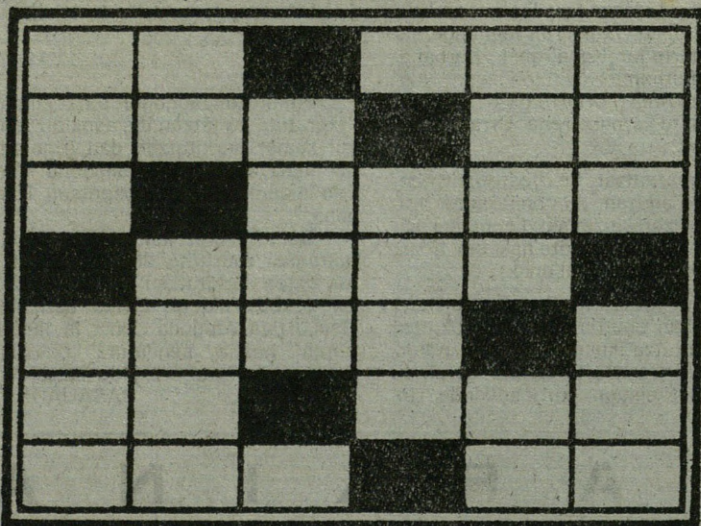
Etorri gura dozuena Urkiola'ko bost ospetuetatik hatian lekua aurretik eskatu biozue, barik geratu etzaitezen.

Berbaldi danak euskeraz izango direz eta Urkiola zaliak ondo ezaututen dabien Aita Zubiaga, Loyola'ko jesuitak emongo dauz.

Bagillaren 13'garrenez, Antonio Donearen eguna, Mezak, geratu barik, goizeko seiretatik ordubetaragiño izango direz. Meza Nagosia berbaldikaz amaiketan. Eta orobat Bagillaren 15'garrenez, «Bigarren S. Antonio» deituten dotzian domekaz.

ITAR

IZKINKA

ZEARRETARA: 1: Errenderi ondoko erria. Edatsua, lasaia. — 2: Gazta egiteko bearrezkoa. Bultzada, sakaldia. — 3: Ereskiña. Utzikeri alperkeri. — 4: Maxiatzalle, nardatzalle. — 5: Auntz-umeki, pitika aragi. Ortz-erro, ortz-obi. — 6: Lo-toki, etzatoki. Umildu, txikartu. — 7: Lurruna, atsa. Gisa, lege.

GOITIK BERA:

1: Orantza, altxagarri. Kankallu, tentel. — 2: Ziria, sosterro. Aunditsu, zeldor. — 3: Gizon, mutil. Txiki-atzizkia. — 4: Izkiña. Barkamen, azkezpen. — 5: Otsokeri, basatikeri. (aa) Bigarkoa igarota. — 6: Aspaldiko ale-neurria. Oikuntza aztura.

AGERPENA

ZEARRETARA:

1: Lezo. Zabala. — 2: Gatzagi. Saka. — 3: Mi. Zabarkeri. — 4: Isekari. — 5: Antxumeki. Oi. — 6: Gela. Zuntzitu. — 7: Lurriña. Era.

GOITIK BERA:

1: Legami. Angelu. — 2: Zotza. Itxularri. — 3: Gizaseme. Na. — 4: Za. Barkakizun. — 5: Basakeri. (aa) Etzi. — 6: Lakari. Oitura.

Eraria epela dagola?

FAGOR'ek oztuko du berela

ORMAZABAL. - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE-TXUKUNKETARAKOAK
URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizkiñak
Etxekoa 65 19 60
Landolakoa 65 19 33

URRETXUA

Urrutizkiñak
Landolakoa 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa, n - Zumalakarregi, 7'gn.

BAR - RESTAURANT

AURRERA

DONOSTIAN ZURE JATETXE BAKARRA

Urbleta kaleko 12'an
Urrut.: 12578 - 11528

DONOSTIAN

FUNCOR, S.C.I.

BENETAKO BASERRITARRAK BEAR DITUTZEN
MAKINAK

BIRRINTZALLE - ERROTA - NAASTALE
ZERRA - URAGA - URASKA

EUROPA'KO AURRERALDEUNI'K ONENAK,
AMENGO NEKAZARIENTZAT.

ADI TA OROI EZAZU

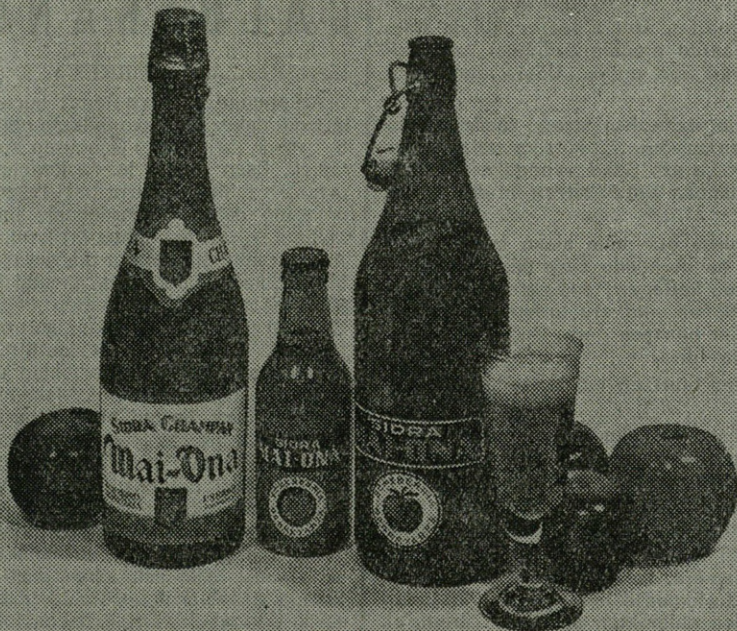
FUNCOR

AZKAR BEZIN ONDO

ELORRIO

Vizcaya, 114

MAI-ONA

SAGARDUA

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira
ganadu on, indartsuak,
Eta nora jo jakin bear du
baserritar burutsuak,
Berebiziko aragi pillak;
gañera esne putzuak,
Oiek guziak berekin ditu
Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

Tomás Eizmendi'ren Jatetxea

Zumal erritik metro gutxira,
ibai ertzean par-irriz,
etxe polit bat zure zal dago
euskal kutsu zoragarriak.
Arral, barazki, aragi eder;
nai dan aukera janariz,
jatetxe au bein probatzen
[duna
lalster azaltzen da berriz.

RESTAURANTE TOMAS EIZMENDI

Curva de «Chiqui-erdi»
Tel. 86-13-90 **ZUMAYA**

Bodegón

Alejandro

Alejandro'ren Bodega dago
Donosti'ko txoko baten,
bein ezagutzen dutenak zintzo
dakite aruntz joaten.
Nai dan aukera ba-dezu beti
jaten bezela edaten,
oberik ezin arki ditek
merke ta ondo ematen.

Fermín Calbetón, 4
DONOSTIA

Muebles Inchausti

Lasarte'n dagon etxe on ba-
[tek
eskeintzen dizu ostatu,
an dauden gauza zoragarriak
bixitatzaera prestatu.
Apain, dotorez, berdiñik ezta;
iñola ezin puskatu,
MUEBLE bearrez baldin ba-
[zera
INTXAUSTI'NEAN eskatu.

Estación, 19
Urrutizkiña: 97580
LASARTE

CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE PAMPLONA

SARASATE, 5

TELEFONO 224440

Onen ajentziak erri auetan dituzu:

Tudela, Billaba, Huarte-Iruñe, Etxarri-Aranaz, Txantrea, Errotxapea,
Azagra, Eneritz, Martzilla, Isaba, Huarte-Arakil, Ensanche, Lerín,
Otxagabia, Karkar, Olazagoiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero,
Kadreita, Andosilla ta Noain-Berriain.

Agencias:

Tudela, Villava, Huarte-Pamplona, Echarri-Aranaz, Chantrea, Rochapea,
Azagra, Enériz, Marcilla, Isaba, Huarte-Araquil, Ensanche, Lerín,
Ochagavía, Carcar, Olazagutía, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero,
Cadreita, Andosilla y Noain-Berriain.

ANUNTZIOAK ITZEZ-ITZ

Iragarki laburrak egin nai dituanak, deitu
Tel. 26.666. Edo idatz: ZERUKO ARGIA,
Oquendo, 22 - San Sebastián.

ESKEINTZA

Etxe-bizitza bat emango litzake errentan; sukaldea, bost gela eta bi
bañu. Kondizioak jakin nai dituanak joan bedi: Avda. Isabel II, 1.
Atezaiarengana. - Donostia.

LAN-ESKEINTZA

JASOGAILU edo aszensoreen jartzalleak bear ditugu. Urrut. 27723.
DONOSTIA

José Lizaso Bar Landeta

Zer nai, artatik erruz ba-dezu
edanetan da janetan,
ostatu onen sona zabaidu
zaigu alderdi danetan.
Zure zal beti zabalik dago;
ez da trabarik atetan,
gorputza premiz dezun guzian
sartu zaltea Landeta'n.

AZPEITI, LANDETA.
Urrutizkiña: 81-13-11

"Jakin"-en frutuak euskal literaturan

JUAN SAN MARTIN

JAKIN

EUSKAL KULTURA

Euskal pentsamenduz inkesta bat zenbait idazle. Pentsara honen lehen nagusak eta lehen berriak. — Kultura eta ideologia. Kulturearen eta ideologiaren marea zertan datzan. Zein den benetako deribioa. — Euskal literaturaren numerotze. Gure literaturazko hiru ikusaldetik presentatzea. — Euskal kulturaren kidea larria. Euskal kulturaren gaurko akatsak eta etorkizuna. — Euskal kultura nora eta nola zuzendu behar dugu? Kultura zertan hartu duen, zertan hartu izan behar duen, eta, gurea etorkirik, herria nola kulturetze hantzen jarri.

JOKIN APALATEGI, MIKEL A. INTXAUSTI, MIKEL LASA, ISON SARASOLA, JOAN MARI TORREALDAY

NOTA LABURRAK

Kultura eta dogmatismoa. — Euskal jacobinismoa. — Steinbeck hil da. — Gaurko gure bat.

KRONIKAK

Experimentalismoa, poesia. JOSE A. OIAEGI
Biologiko literatura. KARIER KINTANA

LIBURUAK

Herriko batasuna eta euskal kulturea. RAMUNTZO CAMBLONG
Ekonomia eta kultura. N. ALZOLA
Bernat Detxepare: Olerkiak

urteak: 150 perta HILBELTZA-OTSAILA alda: 25 p.

34

"Jakin" izeneko aldizkariaren frutuak inoiz espero genituen baino hobeak eta ugariagoak ditugu. Hau bururatzen zait azken zenbakia irakurtean (34-garrena).

Artikulu batean ezta posible ere izan ezin haina sakon eta luze jarduterik zenbaki horrek soilki eskeintzen digunari buruz, baina euskaldun irakurleak atzeratuena ere jakin beharrezko gauzak dakartzianez, behar den antz galduko badu ere, Z. A. bezalako zabal-kunde handiago duen baten aipatzea merezi du. Lehenago Jakin-en kontra gauzak entzun dituenak harrituko dira noski. Izan ere, negargarriak esan dira gure hizkuntza museoko fosil bat bezala ikusi nahi dutenen aldetik. Txarrena da, inoiz, maixu eran agertzen zaizkigula. Baina, gure hizkuntzak, mundu zibilizatuaren hizkuntza guziak bezala, egunean egungo kezka, prolema eta jakintzeri hedatu beharra du bizitzaren orokor batean iraungo badu. Ongi daude irakurgai errexak, gai herrikoak, folklore-azaleak, baina ez dago dudarik jakintza gaiak bere toki egokia, denak mimaturik landua, dugula beharrezkoen. Egungo kultura izan behar du herrien gidari. egungo kultura herrikoiki gai errexen iturburu. Hau da, herria bera kulturarekin jabetzera begira lan egitea, zeren herria jarri behar da kulturari begira, zeren kultura herriari begira jartzea edozein herrirantz lujo handiegia da, goren mailako jakintzak gorago begira jarri beharrean behera begira jartzearen harriskia duelako. Gainera, era batera edo bestera, egungo kulturari laketa behar dugu. Bestela, hizkuntzak zenbait mekanismo izango ditu geldi, zortzen, erdoitzen, zeharo erdoitua dagonen museon sartzeko. Museon gauza hilak gordetzen bai dira.

Hau da Jakin aldizkariaren arnasa, honela taxutzen du kultur bidea. Euskal pentsamenduz egiten duen inkesta hori nabaitzen da, Torrealday, Lafitte, Satrustegi, Txillardegi, Mikel A. Intxausti, Leta, X. Geroño tab-i egiten dioten galderetatik. Argi dago gure kultura mugimenduen iraultza.

Bide hoieri esker, lasai esan geneza: gaur, euskal kulturari buruz lan hobeak idazten dira euskeraz, erderaz baino. Fenomenu hau Azular eta Etxeberri Sarakoarekin bakarrik gertatu da Euskal Herriaren historian. Zeren, gainerakoan, beste Etxeberri Ziburukoak, Detxepare, Kardaberaz, eta gutxi batzuek kendu ezker, erderaz egiten dute euskal kulturari buruzko lan on guztia. Fedea obrek in ez badator, fedearren heriotza dator. Hau ondo ikusi zan Vatikanoko-II-gn. biltzarretan ere.

Badirudi harrisku hortatik irtenak gerala, baina ez guztiz, eta horregaitik eskatzen du "Jakin"-en zuzendariak aldizkari honen sarreran: "Erderaz idatzitako liburu hauei ategabeko gerla egin behar diegu." Gaurko kulturaz orritzeko beharrezkoak izango ditu euskerak, oraingoaz, erderazko goimailako liburuak, baina euskal kulturari buruz erderaz argitaratzen direnak izan bidez erdeldunen jakingarrirako eta ez euskaldunendako.

Zenbaki berean kultura eta ideologiari buruz ari zaigu Mikel A. Intxausti. Arestian esan ditugunetarik harat dijoa oraindik, gazte jakitun hau: "Pertsonak, herri bat izan nahi badugu, txikiatzen gaituen kultura antzuarri (kreatzerik-eza) kultura sakon bat oposatzea diogu... Herri jabetzera norberaren jabegoatik pasatuko da", dio; eta aurrerago: "Euskal Herriak ezin hizkuntzaren-biologia zokaratzen badugu; Euskal langile Herriak ezin oinarritzko lanabesik gabe: Hunat hemen gureganatu behar dugun (erderari expropiatuaz) produzio-tresna bat".

Mikel Lasak eskeintzen diguna arinagoa da, zeren badirudi euskal literatura zerbitu landu dutenen errua dela landu-eza. Poetena, besterik esango nuke. Poetak, maiz, politiki mugitzaile direla, gainerako literatura mailak mugitzen dituzten bezala. Ez ote da hala gertatu gurean? Baietz! esango nuke. Arestismoa zirikatzen du, adoleszentismoa salatuaz, baina bere neurritik dijoa. Gainera besterik zion Lasa berak Egan-en, 1964-an (161/163 horrialdeetan) Harri eta Herri lehen aldiz argitaratu zanean. Berekoitasuna, neurri batean, gizon ororena da eta holako gauza personalkietan ez gaitzen sar. Gutxiago Aresti bera, denok dakigun bezala, gazte

askoren suspertzaile eta laguntzaile izan denez. Besteei laguntzeko diranen berekoitasuna ezta aintzat hartzekoa ere. Txarago da eman dutena baino gehiago eman zezakean antzutasuna. Honek bai ez diola gure elkargoai aurrera biderik ematen. Zahar-gazteen arteko haizak gutxi baziran, has gaitzen orain adin berekoen artean eta oinaz ta ganboarrak txiki utziko ditugu. Aburuak beharrezkoak ez-ezik, nahi ta nahiezkoak ditugu, noski. Gure aurrerapenen beharrezkoak. Baina salakuntzak izan dezatela funts gehiagokoak.

Ibon Sarasolak euskal literaturari numeruzko begirapen bat jaurtzen dio. Oso interesantea ene iduriz. Nor goazen jakiteko ere non gauden jakitea premiazkoa bait da. Nere liburua hartzen du oinharri, Escritores euskéricos, nere lotsarirako erderaz irten zana. Pekatu guztia ezta nerea. Bi urtean ibili nintzan euskeraz nork argitara, eta lortu nuen guztia: ZERUKO ARGIA-k eta Egan-en bakarrik nahi zuten atera, bainan zatika. Eta nere iduriz, lanak, esadistikoa zanez, esku batean behar zuen. liburu batean. Gaizki egin banuen edo ondo egin banuen, ezin bestean eta esadistikoki hutsa zalako amor eman nuen erderaz argitaratzera, eta lehen bait lehen eskuartein behar genuelako. Sorkunde lan bat izan balitz, kreaio lana esan nahi dut, ez nuen horrelakorik eginen. Orduan, nahiagoko nuen, euskerazko beste lan askoren zorian, nere paper argitaragabeen zokoa sartu.

Lan honi, Sarasolak arkitu dio probetxuzkoetarikoi gai bat. Bere lanaren azken datoetan bada huts bat, edo nik hutsat ikusten dudana: 40 urtetik gorakoak eta beherakoak numeruz ematen dituanen, hilak ere tartean sartzen ditu, eta nik, horrelako datu bat, bizi direnekin bakarrik eginen nuen. Zeren, nere liburuan, 1940-tik honerak hil ziren euskal idazleak sartzen bai ditut. Eta hilak 97 dira; beretarik bat bakar 40 urtetik beherakoa izan zitekeana. Bestalde, asko dira idazteari aspaldi utziak, erretiratuak, eta hauen artean gehienak zaharrak dira. Beraz, gutxi-gora-beherako neurri bat eman beharko banu: gaur, numeruz berdintsu dira 40 urtetik gorakoak eta hortik beherakoak.

Era berean, arrazoi horregatik, 40-tik beherakoak eta mugazanditok gorakoak beti H-kin idatzi dutenez (mugazanditok ez guziak baina bai gehientsuenak) euskeraren batasunerako erabakiak Euskaltzaindiak Arantzazun hartu baino lehenagotik. Gaur, duda gabe esan geneza erdiak baino gehiago direla H-kin idazten dutenak. Eta, Arantzazuko lanak argia ikusten dutenean, oso idazle gutxi izango dira H onhartuko ez dutenak. Indar hau ikusirik, batez ere etorkizunera begira, egogor daudenak ez ote dute amor emanen batasuna azkarteko? Zeren ortografian bat egiten dugun egunean aditzeko batasunarena erabagitzen hasi beharko gera, eta hemen gipuzkoarren egogogortasunak puntu gehiago irabaziko ditu. Eta ez pentsa, nere aldetik H-ren alde burrukan egiteko gogorik dudarik, nere barne gogoa ezta hain H-zale, baina errazoiaren indarrak eta indarraren indarrak bultzatzen nau horra, serioago lanean jarraitzeko batasun hertsia baten beharra ikusten dudalako. Bestela denbora galtzen ari gera.

Alde hortatik beintzat Jakin-goak eztabaida bizantinoak utzi dituzten. Praxisean ari dira eta hori da jokabiderik jatorrena. Jakin-ek, bere kultur lana batasunaren bide hertsietatik darama. Gauzatxo bat eskatuko nioke, mezedez, H-a hobeto erabiltea, zeren oraindik hutsunak nabaritzen ditugu, behar diran zenbait tokitan ez agertzean. Hori bai, behar ez dan tokian ez erabiltea lortu duela esango nuke, eta bestearen zuzenketa ere lortuko duten konfiantza dut.

Euskal kultura nora eta nola zuzendu behar dugunari buruzko saiakera ederra eskeintzen digu Jokin Apalategi. Bete behar normatiboak eskeintzen dizkigu. Puntu batzuetan ados ez begatuz ere, lan sakona dugu, serioki landua, zenbaki honetako landuena noski. Gure herriaren biharko nortasuna, berak markatzen dizkigun bide hoietatik bakarrik lortu genezake. Eta gure kultura ekitza honetan, gure kultura desarrollatze honetan, gure barneraino erderak jarri dugun muga dugu etsaierik handiena. Konklusio hortara heltzen gera Apalategiarena irakur ondorean. Eta izpilu baten aurrean jartzen ditu euskeltzale izanik erdel-idazle direnak. Etsaieraren arimak jabeturik dituela dirudi.

R. Arregi, J. Azurmendi, C. Santamaria eta I. Sarasolak betetzen dituzten nota laburrak, irakurgai atsegin eta jakingarriak dira. J. Azurmendiren poesiaren experimentalismoa oso interesantea. Era hoiek gutxi landuak ditugu gure poesiak I. Sarasola eta J. A. Arzez aparte, eta inun izatekotan poesian behar ditugunez bide lasaia (era berriak sortzen edo saiatzen esan nahi dut), batez ere aurrera begira esperimintatuaz. Horregaitik, berak Azurmendik garrantzi gutxi ematen badio ere, bere lana ezahargarria da, interesantea, eta artea dan aldetik fonetikazko doinuak musikaren zer ikusiduna eta formaren aldetik plastikazko estetikekin berdin. Beraz, gu ere zergatik ez hoiekin baliatu?

X. Kintanak, biologia gaitzat, zezula erdibitzeari buruz ari da. Gamblogen lan baten jarraitzen dio herriko batasuna edo euskal kulturea: ekonomia eta kultura. Baina ezin eman artikulu batean gai guziren zehaztasunik. Jakin-golan bakoitzak artikulu berezi bat merezi du bere zera adieraziz. Kezka pittin bat duen euskaldunak, berdin egiazko euskaltzalea, abiatu beza bere horriak barna eta zentzua lantzeko urkituko du aukerarik aski.

Euskal literaturaren azken eta goren mailako lan hauen bukaera, ta ezta paradoja, Bernat Detxepareren Olerkiak liburuaren erreseina bat dakar, N. Alzolak egin. Eta ezta paradoja hainbeste gauza berriren artean euskal liburu zaharrena (1545) aipatzea, zeren Detxepare bere mendearen lekuko jatorra degu, eta gaurko euskal idazle gazteak egungo mendearen lekuko izan nahiriko iraultzan azaltzen zaizkigulako. Jakin-ek merezi du euskaldun zintzo guztien agurra, eta zer esanik ere ez harpidetza. Bere harpidedun eztan euskaltzalea ez bait da egiazko euskaltzalea.

Iraungo ahal du bide hortatik antz urtean Euskal Herriaren onerako.

GURE LIBURUAK

EUSKERA IRRATI BIDEZ

Euskalduna euskerak egiten duela esaten, aspertu ere egin gera. Gure erri ontan, ezer estimagarri badegu, gure izkuntza degu. Urte luzeak joan zazikigu, izkuntza ori gure errian nola nagusituko asmatzen. Eta gure artean ba degu irakasle-sail bat egiteko ontan jo ta ke ari dana.

Euskera ikastoletan, euskera al-bistarietan, euskera irrati-bidez... Yon Oñatibia izan da onetan guzioi aurrea artu digun gizona. Lengo xixtema zaarrak albora utzita, or ari baitzaigu alde guztian gure izkuntzaren eskola zabaltzen.

Berea da lenbiziko aldiz Gipuzkoa-ko euskera erakusteko argitaldu zuan «METODO DE EUSKERA RADIOFONICO». «Urrengo, bizkaiera erakusteko beste liburu atera zigun, eta orain emen degu eskuetan, Laburdi'ko euskerara egokitua, bere xixtema ori.

Oraingo liburu berri onek, «METHODE D'EUSKARA RADIOPHONIQUE» du izena. Lenengo ikasaldia ematen digu bere onetan, Laburdi-ko euskera erakusteko. Lengo bere beste liburuak ezagutzen ditugunok, pozik artzen degu beste irugarren au.

Ta batez ere, Oñatibia adiskideak au erakutsi digu: gure lana alde guztira zabal ditekela. Izan du eskua ontan, eta guziok jarrai bear genioke egiteko onetan.

«EUSKERA ARTEZ» ere, multikopista bidez aterea du euskal-irakasleentzako. Eztu lan makala egin gure artean bere liburu oiekin.

Ta eman digun erakusbiderik onena, au izan da: gure arteko setakerietan denbora galdu gabe, bere lan ixillean aurrera egin du euskera erakusten. Auxe degu bearrena euskaldunok.

Gure ikastolak ditugula bitarte; gure Euskera Batua aitzaki artuta, berriro or ari gera: ni gazte ta zu zaar; nik «H» ta zuk «H»rik ez... Eta bitartean gure erria euskera gaitzen. Motellak! ba-da ordua setakeriak alde batera botatzeko ta Oñaz ta Ganboa berriak ez sortzeko.

Oñatibia Yon-ek gure txalorik be-roenak eta luzeenak merezi ditu eman digun erakusbide orregatik.

FAGOAGA'REN LIBURU BAT

Eta iaioa gainera. «Los poetas y el País Vasco», deritza.

Liburu onek ez du akatsarik, erderaz egina izatea baizik. Ala ere, interesgarria ta batezere komenigarria gure gaurko gaztedi urdurituarentzat, asko ikasi bai-lezateke bere jakin-miñaz bultzaturik bere mamian xurgatzen ba-dute.

Fagoaga, bere euskal arimaren leiotik, bere euskal blotzaren leiotik Euskal Erriaren lur eta izakerara azaltzen da liburu onetan. Eta leio onetara zintzotasunez azaltzen dalarik begi, biotz eta adimena jartzen ditu Euskal Erriko bidetxiurretatik datozen bere maitaleak ikusi, nabaitu ta argitzeko.

Onelaxe Victor Hugo, Pierre Loti, Rostand, Cervantes erbestekoak, eta Unamuno ta batezere gure Iparragirre ameslariak ziotena gure erriaren aurrean, aztertzen ditu.

Idazle auek gure Euskal Erriak lilluratu ba-zitun, gure aldeko sentimenean idatzi zituzten ainbat orri eder gauz eder askorekin. Baiñan baita ere zenbait uste oker zabaltu zituzten, batzuek beñepein, gure erriaren osotasuna ezagutzeko ainbat betarik izan ez zutelako.

Emen datza Fagoaga-ren meritoa, idazle auen idatziak dakarzi bere liburuan baiñan berak, arrokeririk gabe, esakera apartatsu gaberik balzik itz apaletan, idatzi auek aztertzen ditu ta gizon jakintsu oien erruak goxoki azaltzen ditu, irakurleak egiaen iturri garbitik edan dezan.

Guzia, labain-labain irakurtzen da, errex eta atseginiez. Batezere Iparragirre, tzaz mintzatzen danean euskal urduriz dardaratzen du biotza. Eta benetan laguntzen du gure koblarria ondo ezagutzen, bertan jakingarri bat emanaz euskaldun askok ezagutzen ez dutena.

Neri oso atsegin izan zait liburu au. Ta gure gauzen maitaleak ere orrela artuko dutela, uste osoan nago. Auxen da, bada, opa diotan garaitza personalki ezagutzen ez detan Ixidor Fagoaga jaunari.

X. OLAZABAL

GURELESA

Gipuzkoa'ko ta Naparroa'ko esne onenakin gertatutako esneklak:

- Esne Pasturizatu
- Esne soilla (esterilizatu)
- Esne autsa
- Esne-galbia
- Gurña
- Yogur
- Batidua

Igara auzoa - Apart. 213 - Urrut. 29060 (lau ari) — DONOSTIA

Ainhoa

Ondo jantzi nai al zera?

Zoaz «Ainhua» dendara.

Janzki apañak

Ondo egiñak.

JANZKI EGINAK

S. Roke Kaleko 12'an.

DEBA'N

ITXAS-GIZONEN BIZITZA

LEGORREAN ORDU BATZUEK, ITXASOAN. ILLABETEA

Bi itxas-gizon mota ditugu: Arrantzaren bere ogi-bidea ateratzen dutenak eta Sal-erosketan lanbidea dutenak.

ARRANTZAKO ONTZIAK. Arrantzaren bizi diran arrantzaleak, iru sail osatzen dituzte: 1) Ur txikiak edo bajurakoak. 2) Ur aundietakoak edo alturakoak eta 3) Oso urrutietakoak. Ar ditzagun banaka:

UR TXIKIETAKO ARRANTZA. Gipuzkoa'n sei kai ditugu bi milla arrantzaletik gora dituztenak eta ur axialgoten arrantzan dabilzanak.

Batez ere, bi lan-aldi dituzte urte barruan: Bokartarena, martxutik garagarillera bitartean, egunero kaietara bihurtzen dirala. Arrantza gabaz egin oi dute. Atun edo egaluzena, Uztailetik urtillaren azken aldirarte. Auek amar egun da geiago egiten dituzte lurrera bihurtzeko. Beren arrantza-lekua, Kantauri itxasoa ta Atlantiku itxaso-zatia izan oi dute. Auen bizimodua, askotan etxe-koengandik etena izan oi da; sarri ezpaidira beren kaira bihurtzen tar-te oietan.

Batekoz beste, 16 orduko lan-aldiak osatzen dituzte. Ordu auek arrantza-aurreko prestaketak, arrantza bitartekoak eta arrantza bukatu ta gerokoak kontatuta.

Negutia lanik gabe joaten zaie geienetan. Arrantzale auek piontzan edo nekazaritzan eramaten dute itxasoko opor-aldia.

UR AUNDIETAKO ARRANTZA. Gipuzkoa'n kai bat, PASAI'koa, degu arrantza ontatik bizi dana. Lanbide au dutenak 2.500 arrantzale dira; geienak, Galizia'tik etorriak gure ar-tera, eta Pasai'n bizi diranak.

Ontziak ere eztira berdiñak. On-

tzi batzuek beren lana bakarka egiten dute, sarea beste ontzien laguntzarik gabe botatzen dutenak. Eta beste ontziak, biñaka lan egiten dutenak, sarea biak elkartuta eramaten dutenak uretan.

Itxasontzi bakoitzak 14 gizon daramazki lanerako.

Ontzi auek kaitik atera ta bakoitzak bere arrantza-lekua bidean joaten dira itxas-kanpora. Batzuek Frantzia'ko itxas-ertz alderuntz; besteak Irlanda'ko itxas-alderuntz dijoaz, edo-ta Ingalaterra'tik ipar alderuntz dauden Hebrida-ugarteetaruntz... Orregatik beren itxasoko egunak, zenbat eta urrutirago joaten diran, geiago izaten dira. Arrantza ona edo urria izateak ere luzatzen dizkie beren uretako egonaldia. Eta merkutuko goraberak ere, gutxitzen edo geitzen dizkie beren itxas-kanpoko lanbideak. Ala egin oi dituzte 4, 5, 12 egun eta illabetea ere bai aldiz.

Udan eta neguan lan-orduak aldatu egiten dizkiete. Udan lan-ordu geiago. Neguan lan gogorragoa: ekaitzak dirala, otza dala...

Ontziak geroago ta obeak dira-berri-ritu aundiei eta gaurko aukera-bideei eskerrak. Ontzi auetako arrantzaleak, legorrera datozenean, besteak illabete osoan artzen dituzten jaita bizi-aukerak ordu batzuetan gozatu nai izaten dituzte. Ortik dator-kie kalte aundia; ezpaidira kezkatzen beren bizibideko aurrerapideak iristen eta abar... Beren baitarako diotena: «Legorrean ordu batzuek igaro bear eta ez naiz nere biziko kezak arrotzen asiko» Onela, beren korapilloak askatzeko lana, besteren eskutan utzi bear izaten dute.

Bizibide onek etenda dauzka le-

gorrean gertatzen diran kezketatik. Ordu batzutan, naiz egun pare batean, ezin ditek e inñor konturatu legorreko buru-austeez. Gero, seme-alaben eziera, amaren eskutan utzi bear izaten du. Bere aurrerapen-eskolarik ere ez du.

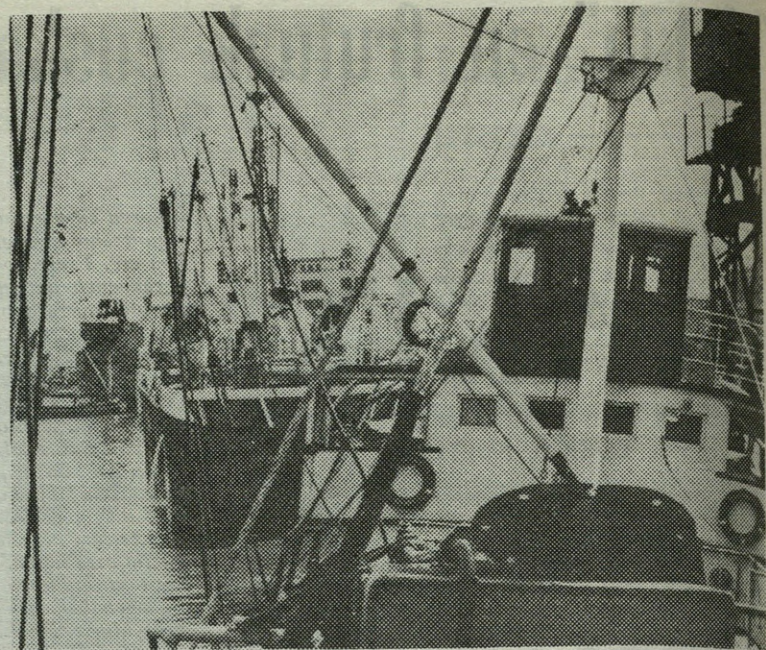
Iganderik ez dute. Egun guziak berdiñak zaizkie. Beren kezka bakarra, kaitik noiz atera ta kaira noiz itzuli izan oi-da. Ontziko langilleak beti aldatzen ari dira ta orregatik elkarrekiko konfiantzarik eta elkar-aiderik ontzi barruan ezin dute sortu.

OSO URRUTIETAKO ARRANTZA. Gipuzkoa'n Pasai'ko kaia da bakarrik ontan aritzen dana. Auetakoak dira bakallau-arrantzara Terranoba aldera joaten diran arrantzaleak. Geienak biñaka lan egiten dute. Pysbe'ko ontzi batzuek bakarka aritzen dira arrantzan. Sail ontan 2.500 arrantzale arduratzen dira.

Ontzi auek iruzpalau illabetean egoten dira itxasoko lanetan. Legorrera datozenean, beren arrantza lurrean utzi ta 8-10 bat egunean etxean egoten dira. Urtearen azkenetan Eguerriak igarotzera etortzen dira etxekoekin. Abendu-erdian etorri ta ilbeltzaren azken aldean ateratzen dira berriro arrantzara.

Etxekoengandik etenda daramate beren bizi, ta onek kalte asko sortzen die. Nai ta nai ez, etxekoekin zerbait tartetu nai badute, eskutitz bidez bakarrik iritxi dezakete aien berri jakitea. Itxasoko bizitza urrutiaietan, otzak eta denboraleak miñago egiten dute.

Arrantzale auek ba dute beren arteko elkar-aide pixka bat. Igaz bakarrik, mariñelen artean 500.000 pezeta bildu ziran Terranoba aldean

ildako mariñelen alargun eta etxekoei laguntzeko.

Beren auziak eta bizi-aukerak obetzeko kezka ere agertu dute. Trintxerpe'n izaten dan urteroko bileran bere eskabideak egin zituzten: Eguerritan etxera etortzeko eskea ta zartzaroko erretirua aurreratzeko ta abar...

Igaz, Terranoba'ko San Juan errian Itxas-Apostoladutzako apaiz bat arrantzaleei laguntzen ari izan da; ango kaira iristen diran ontziei begiratuaz eta arrantzaleen premiak arintzen. An ere bakallau-arrantzan ari diran ontziak sartzen dira.

MERKATU ONTZIAK. — Sal-erosketara emanak dauden ontzietakoak, arrantzan ari diran ontzietakoen antzeko ardurak eta bizi-aukerak dituzte. Etxekoengandik urruti bizi-tzea, uretako arriskuak, e. a...

Ala ere, Merkatu Ontzietako lana, ez da ain gogorra: lema-zai, makiñazai ta abar... egunez bezela gabaz ere. Gero pintatze eta beste egin-bearrak ontzi barruan, bai itxasoan dabilzanean eta bai kaian daudenean ere.

Ontzi auetako lan-orduak, lurrekoen antzekoak izan oi dira. Jakiña, itxasoan, lanean zaudela, naiz oporrean, beti leku berean egon bearra dezu.

Arrantzako ontzietan, beren lan-aldiak dituzte; baiña merkatu-ontzietan beti lan-egun berdiñak dituzte, urtero iruzpalau asteko oporrak ar-

tuaz. Frantzia'ko Sal-erosketa ontzietakoak, iruzpalau illabete itxasoan eta illabete bat legorrean atsedentzeko artzen dute.

Merkatu-ontzietan ba dira bide desberdiñetakoak:

Beren nazioko kaietatik kanpora ateratzen ez diranak. Auek «cabotaje»ko ontziak dira; itxas-bide laburrak egiten dituztela esan nai du itz orrek. Auek oso tarte gutxiko egonak egiten dituzte kaietan.

Europa'ko kaietan bide luzeago-tan dabilzanak. Auek «cabotaje» aundikoak dira. Au da: bide luzetakoak. Auek beren etxetatik etenago bizi oi dira. Kanpoko aideak artzen dituzte ta bai aberasteko ta bai galertako aukera ta arrisku geiago izaten dute.

Urrutietako itxasontziak, daramaten sal-gaien ariora dabilzanak... Ontzi-jabeak egiten ditu bere salmentako kargu-artzeak. Auek Hong Kong, Orleans Berrira ta abar dituzte beren bide-azkenak.

Ontziak, bere txiki-aundian, eta daraman salgaiagatik, langille gutxiago naiz geiago artzen ditu: 8-10' etik 30-40'raiño arte. Askotan langille auek oso aberri ta lur urrutietakoak izan oi dira, elkarren ezezagun, olandarrak, espainiarrak, noruegar-rrak, eta abar... Orrek bere koxkak eta korapilloak sor-arazten ditu; ain leku desberdiñetako jendeak ezin baitira elkar-aditu ain errez.

Lana lan dalarik, askoz gogorragoa oi da auen bizitza, beti leku txiki berean dabilzala, lan-edo atsedean, irakur, naiz egurastu... Eta beti ontziak kulunkatzen dituala.

Ba dira beste koska batzuek ere: Militar-marina azpian lotuak egotea; oso araudi edo reglamentu atzeratu-pean bizitzea, lurrekoen eta ontzi-jabeen burukera azpian beartuak.

Elkartasun biderik eztagolako, astirik ez dute beren aurrerapen eta eskubideak aizatzeko. Mariñelaren aziera ta jakintza oso eskasak izaten baitira; gizarte-gaietan ezer aurreratzeko aukerarik ere ez dute agitz. Orrek ekartzen die beste oker bat: besteren burukera ta eragiñak areago makurtzen dituztela, alegia.

Gipuzkoa'n gertatzen dana gertatzen da ere Euskalerrri osoan. Bizkaia, bere goraberatan, gure antzeko degu. Laburdi'koak, Frantzia'ko legepean bizi dira ta ortik dituzte beren aldeak eta aukerak. Ango ta emengo itxas-gizonak, gauza askotan elkarren antzeko bizibide ta arriskuak dituzte, noski.

Euskalduna, itxas-zalea izan da beti, ta antzinatik dute gure kosta aldeko erriak gizon ausarten otsa ta izena. Ta aitatu ditugun kontuak go-goan artu ta itxas-gizonok gure arreta ta maitasun osoa merezi dute.

